

Bakalářský studijní program: **Ekonomika a management**

Studijní obor: **Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb**

Politický systém Československa 1918-1938

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor: **Lucie DOHNALOVÁ**

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jan HODAČ**

Znojmo, 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Polický systém Československa 1918 – 1938 vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Práčích dne 30. 4. 2012

.....
Lucie DOHNALOVÁ

Poděkování:

Chci poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Janu Hodačovi za cenné rady a připomínky při zpracování mé bakalářské práce.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor **Lucie DOHNALOVÁ**
Bakalářský studijní program Ekonomika a management
Obor Ekonomika veřejné správy a sociálních služeb
Název **Politický systém Československa 1918-1938**
Název (v angličtině) **Political system of Czechoslovakia 1918-1938**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: Komparace základních charakteristik politického systému na území Československa v letech 1918 až 1938 se současným politickým uspořádáním ČR.

Postup práce:

1. Úvod
 - Stanovení hypotéz
2. Teoretická část
 - Prostudování odborné literatury
3. Praktická část
 - Srovnání politického systému
 - Srovnání systému politických stran
4. Závěr
 - Potvrzení nebo vyvrácení hypotéz

Metody: Analýza literatury, komparace politických systémů, kritická analýza.

Rozsah práce: 40 - 55

Seznam odborné literatury:

1. CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. vyd. Praha : Melantrich, 1978. 159 s.
2. HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1.vyd. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473.
3. BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X.
4. KOVÁČ, Dušan. *O československé zahraniční politice, 1918-1948*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 1982. 127 s.
5. ČADA, Václav. *Rok 1918*. 1. vyd. Bratislava : Obzor, 1988. 367 s.

Datum zadání bakalářské práce: duben 2011

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2012

Lucie DOHNALOVÁ
autor

Prof. PhDr. Kamil FUCHS, CSc.
rektor SVŠE Znojmo

Mgr. Jan HODÁČ
vedoucí bakalářské práce

Abstrakt

Bakalářská práce je zaměřena na politický systém Československa v letech 1918 - 1938. Teoretická část popisuje právě období Československa a situaci v zemi na základě prostudování literatury té doby. Praktická část se zabývá komparací politického systému Československa v letech 1918 -1938 se systémem nynějším. Je rozdělena na tři oblasti porovnávání a to na politické instituce, volby a politika financí tehdy a teď. Je zde zaměřeno obzvláště na pravomoc Parlamentu tehdy a teď, dále i prezidenta a vlády a příklady jak to skutečně bylo. Je zde uvedeno i co spojovalo T. G. Masaryka a V. Havla. V další části jsou zobrazeny volby do Parlamentu ČR a ČSR. Jsou zde uvedeny volební výsledky a volební účast a celkové porovnání. Poslední část je zaměřena na finanční politiku tehdy a teď. A v závěru je její porovnání a osobní názor na ni.

Klíčová slova: Československo, vláda, volby, republika, prezident.

Abstract

This bachelor's thesis deals with the subject of political system in Czechoslovakia from 1918 to 1938. There are two main parts in this work. First one is theoretical. Situation in Czechoslovakia during this period is described there and all facts are based on contemporary printing. In practical part I've focused on a comparison of political system in Czechoslovakia from 1918 to 1938 and situation today. It is furthermore divided into 3 different topics. Namely political institutions, national elections and financial policies in the past and now. Firstly this thesis shows the difference between the power of parliament now and in the past, secondly the powers of president and government, along with authentic examples. Further I have written about similarities between two important figures of our nation, T. G. Masaryk and Vaclav Havel. Elections in Czechoslovakia and in Czech Republic, along with its results, public participation and overall comparison, are the subject of next part. Last part deals with the matter of financial policies, from the past till today. At the very end there is comparison and my own opinion of these policies.

Keyword: Czechoslovakia, government, elections, republic, president.

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍL PRÁCE A METODIKA	9
3	TEORETICKÁ ČÁST	10
3.1	Období první republiky (28. 10. 1918 – 29. 9. 1938).....	10
3.1.1	Moc zákonodárná	10
3.1.1.1	Volební systém	11
3.1.2	Moc výkonná	15
3.1.2.1	Prezident	15
3.1.2.2	Vláda.....	16
3.1.3	Stranický systém	22
3.1.4	Politické strany v Československu	23
3.1.5	Shrnutí	28
4	PRAKTICKÁ ČÁST	29
4.1	Politické instituce	29
4.1.1	Parlament ČR.....	29
4.1.1.1	Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR	29
4.1.1.2	Senát ČR.....	32
4.1.2	Národní shromáždění ČSR.....	33
4.1.2.1	Poslanecká sněmovna Národního shromáždění ČSR.....	33
4.1.2.2	Senát ČSR.....	35
4.1.3	Prezident ČR.....	36
4.1.4	Prezident ČSR	39
4.1.5	Vláda ČR	42
4.1.6	Vláda ČSR	44
4.2	Volební systém	46
4.2.1	Volby do Parlamentu ČR.....	46
4.2.2	Volby do Národního shromáždění ČSR	52
4.3	Měnová politika tehdy a teď	57
5	ZÁVĚR	62
6	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	68
	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	69
7	PŘÍLOHY	71

1 Úvod

Bakalářská práce se zabývá problematikou politického systému mezi lety 1918 až 1938.

Teoretická část je věnována prostudování odborné literatury z období První republiky. Tato část je rozdělena na moc zákonodárnou, volební systém, moc výkonnou, prezidenta, jednotlivé vlády, stranický systém a v poslední řadě na rozebrání jednotlivých stran. V kapitole moc zákonodárná je stručně uvedeno, kdo vykonával moc zákonodárnou a zároveň i výkonnou, dále je zde vysvětleno Národní shromáždění, Pětka a Hrad. Podkapitolou moci zákonodárné je volební systém, kde jsou mimo jiné i uvedeny metody pro výběr volebního čísla. V kapitole moci výkonné jsou rozebráni prezidenti a i jednotlivé vlády za dané období. Dalšími kapitolami jsou stranický systém a politické strany v Československu. Pojednávají o jejich vzniku, představitelích a jejich programech.

Praktická část je věnována porovnávání politického systému z období První republiky se systémem nynější České republiky. Tato část je zaměřena na tři okruhy. První z nich je porovnávání institucí politického systému jako Parlamentu ČR s Národním shromážděním, vlády a prezidenta. Tato kapitola se zabývá hlavně jejich pravomocemi, zda se odlišovaly či nikoliv. Je zde i uvedeno jak to fungovalo ve skutečnosti. Další je volební systém, ve kterém jsou zveřejněny výsledky do Parlamentu ČR a Národního shromáždění ČSR za celou dobu fungování republiky, dále i účast či neúčast voličů, její důvody a celkové porovnání. Poslední část se zabývá zejména osobností Národní demokracie A. Rašínem a jeho měnovou politikou a proti němu stojí nynější hospodaření pravice a státní dluh ČR.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je komparace základních charakteristik politického systému na území Československa mezi lety 1919 až 1938 se současným politickým uspořádáním České republiky. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou.

V Teoretické části je uvedena analýza literatury mezi lety 1918 až 1938. Tato práce vychází hlavně z autorů BALÍK, S. a kol. Politický systém českých zemí 1848-1989, HONAJZER, J. Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938 a KÁRNÍK, Z. České země v éře první republiky (1918-1938).

V praktické části jsou použity metody: komparace politických systémů se systémem současným a kritická analýza. Těmito metody se pokusím zjistit zásadní rozdíly a názory mezi jednotlivými republikami.

3 Teoretická část

3. 1 Období první republiky (28. 10. 1918 – 29. 9. 1938)

Datum 28. října 1918 je zrodem nového samostatného státu ve střední Evropě – Československé republiky. Československo se hlásilo k parlamentarismu a bylo založeno na čtyřech základních principech:

- Republikánství
- Sociální radikalismus
- Antikatolicismus a odluky církve od státu
- Čechoslovakismus a československý nacionalismus

Z těchto principů vznikla demokracie a konstitucionalismus, jako protiklad Habsburského absolutismu. Československá republika se chtěla stát vzorovým příkladem středoevropské demokracie.¹

3. 1. 1 Moc zákonodárná

První, kdo vykonával moc zákonodárnou i výkonnou, se stal Národní výbor československý. NVČ vznikl 13. července 1918 a tuto funkci vykonával až do doby zvolení prvního československého prezidenta a to Tomáše Garrigua Masaryka 14. listopadu 1918.² Tomáš Garrigue Masaryk byl zvolen v době, kdy byl mimo Československou republiku Revolučním Národním shromážděním. V čele NVČ byl Karel Kramář. Téhož dne byl NVČ rozšířen a zároveň přejmenován na Revoluční Národní shromáždění. Jeho ustanovení bylo pomocí posledních voleb do Říšské rady, které se konaly v roce 1911. RNS mělo celkem 256 křesel a bylo zastoupeno Československou sociálně demokratickou stranou dělnickou (ČSDSD), Československou národní demokracií (ČSND), Republikánskou stranou zemědělského a malorolnického lidu (RSZML), Československou stranou národně socialistickou (ČSNS) a Československou stranou lidovou (ČSL). V čele RNS byl František Tomášek – sociální demokrat.

¹ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 45

² MINISTERSTVO FINANCÍ. Období první republiky 1919 – 1938 [online]. [cit 2011-10-29]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Obdobi_prvni_republiky_1918-1938.pdf>

Národní shromáždění bylo dvoukomorové. Skládalo se z Poslanecké sněmovny a senátu. Poslanecká sněmovna měla celkem 300 poslanců, kteří byli voleni na 6 let. Poslancem mohl být každý od 21 let. Senát měl celkem 150 členů, kteří byli voleni na 8 let. Minimální věk senátora byl 26 let. Senát mohl soudit prezidenta za velezradu na návrh poslanecké sněmovny a také mohl soudit členy vlády pro porušení zákona.

Dalším orgánem byla tzv. Pětka. Jednalo se o neformální diskusní klub předsedů stran, který nebyl zakotvený v ústavě. Členy byli, jak již bylo řečeno, vůdci hlavních stran, tvořících československou většinu. Patřil sem za sociální demokraty R. Bechyně, za národní demokraty A. Rašín, za národní socialisty J. Stříbrný, za agrárníky A. Švehla a za lidovce J. Šrámek. V Pětce docházelo k těm nejvýznamnějším politickým rozhodnutím. Mezi zásady patřila jednomyslnost a kompromis. Jejím zakladatelem a zároveň i nejhlavnějším mužem byl A. Švehla. Kontrolovali činnost úřednických vlád a československých stran. Pětka byla orientovaná proti levici, menšinám a hlavně proti Hradu. T. G. Masaryk si myslel, že se Pětka zaměří na řízení zásadních stran tak, aby došlo k zefektivnění činnosti parlamentu a že budou spadat a poslouchat prezidenta. Jeho myšlenka byla mylná, proto docházelo ke sporům mezi Pětkou a Hradem. A. Klimek v knize *Velké dějiny zemí Koruny české* uvádí, že „Pětka sázela na pragmatismus. Obávala se, že vůdcem by se mohl stát diktátor. Chtěla spíše obyčejný, avšak normálně fungující stát, řízený spíše politickými předáky než jednou danými vůdci.“³ Po druhých volbách roku 1925 přišla Pětka o většinu, proto se začaly formovat nové orgány jako Šestka, Osma aj.

Opakem Pětky byl tzv. Hrad. „Jednalo se o formálně nepolitickou síť osob, soukromě a názorově spřízněných s prezidentem T. G. Masarykem.“⁴ Jejich základní idejí se rozumělo chránit zrod ČSR a vznikající demokracii. Hrad se orientoval proti Pětce. Patřili sem kromě T. G. Masaryka například: J. Černý, J. Malypetr, E. Beneš, P. Šámal K. Engliš, R. Bechyně, V. Šrobár, a další.

³ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIII*. 1. Praha : Paseka, 2001. 822 s. ISBN 80-7185-328-3, str. 244

⁴ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 63 - 64

3. 1. 1. 1 Volební systém

Senátoři a poslanci byli voleni na základě všeobecného, přímého, rovného a tajného hlasovacího práva, kdy právo volit, bylo v případě Poslanecké sněmovny ustanoveno na 21 let a do Senátu na 26 let a právo být volen na 30 resp. na 45 let. Kandidát se mohl ucházet buď jen o členství v Poslanecké sněmovně anebo v Senátu, a to v důsledku zákazu členství v obou komorách současně. Zákonné normy musely projít ve stejné podobě hlasováním obou komor. Změny, týkající se ústavy a zároveň i vyhlášení války podléhaly třípětinové většině v obou komorách. Na to, aby mohl být obžalován prezident anebo předseda vlády bylo zapotřebí dvoutřetinové většiny v obou jak v Senátu, tak i v Poslanecké sněmovně. Ke schválení běžných zákonů stačila podpora většiny přítomných poslanců.⁵

Většina poslanců musela vyslovit anebo odmítnout tzv. důvěru, na které závisely vzájemné vztahy prezidenta, vlády a parlamentu. Vládu, tvořící koalici s většinovým zastoupením v parlamentu, zpravidla jmenoval prezident. Když nastala situace, kdy nebylo možné takovou vládu jmenovat, uchýlil se prezident ke jmenování vlády dočasné tzv. úřednické, která byla složena z odborníků.⁶

V Československu byl schválen volební zákon o vázaných kandidátkách, který převzali podle německého vzoru. Jednalo se o to, aby občané mohli volit volební skupinu a ne jednotlivé kandidáty.⁷ „Přidělování mandátů probíhalo ve třech skrutiniích, přičemž první probíhalo na úrovni kraje a druhé a třetí na celonárodní úrovni. Pro první skrutinium bylo určeno volební číslo na základě Hareovy metody, která umožňovala,

⁵ Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-12-15]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

⁶ BARTOŠ, Josef, et. al. *Československo 1918-1938*. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. 156 s. ISBN 80-244-0267-X, str. 18.

⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867-1939)*. 1. Praha : Dokořán, 2008. 504 s. ISBN 978-80-7363-146-8, str. 100-101

aby v něm bylo obsazováno méně mandátů, jež posléze byly ve druhém a třetím skrutiniu použity pro jmenování poslanců.⁸

Politické strany si mohly pomocí ustanovení uspořádat pořadí kandidátů na listině a oznámit listinu pro druhé a třetí skrutinium až po samotných volbách.

V roce 1920 bylo ve volebním řádu nařízeno, že do druhého a třetího skrutinia mohou postupovat jen ty politické strany, které měly minimálně v jednom kraji podporu 20 000 hlasů. Toto nové vymezení mělo velmi malý účinek, a proto bylo později změněno.⁹ Základem druhého skrutinia bylo stanovení nového volebního čísla prostřednictvím Hagenbach-Bischoffovy kvóty, který uváděl, aby každá politická strana obdržela tolik mandátů, kolikrát se volební číslo nacházelo v součtu jejích zbytkových hlasů. Když nastala situace, kdy se nezdařilo přidělit všechny mandáty, uskutečnilo se skrutinium třetí, ve kterém se postupně přidělovalo po jednom mandátu stranám s největším zbytkem dělení.¹⁰ A k čemu bylo tohle všechno dobré? Kdyby náhodou nastala situace, že by významná strana u voleb propadla, tak by to druhé a třetí skrutinium spravilo. Proto byl poslanec plně závislý na politické straně, která navrhovala, odvolávala a určovala politickou kariéru. A proto nejenže to vedlo k malému zájmu občanů o politické dění, ale i k odchodu politických osobností z politiky, kteří nechtěli být pouze ovládanou loukou.

⁸ ŠIMÁNKOVÁ, Eva. *Stranický systém v Československu 1918-1938 a vliv volebního systému na jeho podobu*. Jihlava, 2008. 79 s., Magisterská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Jakub Šedo, Ph.D.

⁹ CHYTILEK, Roman , et. al. *Volební systémy*. 2. Praha : Portál, 2009. 376 s. ISBN 978-80-7367-548-6, str. 171.

¹⁰ Sbírka zákonů a nařízení státu československého 1920, zákon č. 123.

Složení Revolučního Národního shromáždění a Národního shromáždění:

Tab. č. 1 Revoluční Národní shromáždění

	Počet poslanců celkem: 256
Československá strana agrární	55
Československá strana socialistická	29
Československá sociálně demokratická strana dělnická	53
Československý demokratický klub	46
Československá strana lidová	24
Československá strana státoprávně pokroková	6
Zástupci Slovenska	41
Neobsazeny	2

Zdroj: HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha: Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473, str. 37 – 39

První poválečné volby se uskutečnily v roce 1920. Celkově kandidovalo 22 stran do Poslanecké sněmovny a 17 stran do Senátu. Nejvíce hlasů získala RSZML. Tabulka s výsledky – viz přílohy

Druhé volby se uskutečnily v listopadu roku 1925. Co se týče počtu účastnických stran, padl zde rekord. Do Poslanecké sněmovny kandidovalo celkem 29 stran a do Senátu 23 stran. Vítězem se zde stala opět RSZML. Tabulka s výsledky – viz přílohy

Třetí parlamentní volby se uskutečnily v říjnu roku 1929. Do Poslanecké sněmovny kandidovalo celkem 19 stran a do Senátu 18. Nízký počet kandidujících stran záviselo na sloučení kandidátek některých stran. Nejvyšší počet hlasů obdržela opět RSZML. Tabulka s výsledky – viz přílohy

Poslední volby tohoto období se uskutečnily v květnu roku 1935. Do Poslanecké sněmovny kandidovalo celkem 16 stran a do Senátu 15. Opět zde padl rekord, tentokrát bylo účastnických stran nejméně. V tomto roce byla mimořádná účast voličů

92,8 %. Nejvíce hlasů obdržela RSZML. Tabulka s výsledky – viz přílohy

3. 1. 2 Moc výkonná

3. 1. 2. 1 Prezident

Prvním československým prezidentem se stal T. G. Masaryk. Jak už bylo uvedeno výše, byl zvolen Revolučním Národním shromážděním 14. listopadu 1918. Prezident republiky měl omezenou pravomoc. Toho byl T. G. Masaryk odpůrcem. Avšak v květnu roku 1919 došlo k posílení pravomocí prezidenta. Mohl jmenovat a odvolávat vládu a ministry, dříve tohle mohl pouze parlament. Dále se mohl účastnit jednání vlády a předsedat jim. Podle nové ústavy, která byla vydána v únoru 1920, byl prezident volen na 7 let. Volba nového prezidenta probíhala vždy 14 dní před koncem prezidentského mandátu.¹¹ T. G. Masaryk byl zvolen později ještě třikrát a to v letech 1920, 1927 a 1934. V květnu 1920 byl jeho protikandidátem August Naegle, který obdržel pouhých 61 hlasů, T. G. Masaryk jich obdržel 284. V květnu 1927 jeho protikandidátem byl Václav Šturc. Ten obdržel 54 hlasů a T. G. Masaryk jich dostal 274. A v posledních volbách se stal jeho protikandidátem Klement Gottwald, který dostal 38 hlasů a T. G. Masaryk jich dostal 327. Poslední volební období T. G. Masaryk skončilo předčasně. V polovině prosince roku 1935 se vzdal své funkce kvůli zdravotním problémům a vysokému věku. T. G. Masaryk ve svém dopise navrhoval za svého nástupce E. Beneše. Agrárníci ovšem nebyli pro. Zvolili si vlastního kandidáta a to B. Němce, ten však později odstoupil. V prezidentských volbách 18. prosince 1935 obdržel E. Beneš 340 hlasů a B. Němec jich dostal pouhých 24. E. Beneš se hlásil k socialismu, ale „jeho názory mu znemožňovaly plně pochopit totalitární podstatu bolševismu, i když s ním nesouhlasil. Ve svém úsilí zabezpečit stát se snažil odstranit mezinárodní izolaci SSSR a začlenit jej do Společnosti národů. Když se to podařilo, uzavřel s ním spojeneckou smlouvu v roce 1935.“¹² V roce 1938 přišel Mnichov a následný nátlak na E. Beneše. To vše předcházelo jeho odstoupení. Na začátku října 1938 odstoupil ze své funkce a odešel do exilu. „Mnichov znamenal pro Beneše stejně

¹¹ BALÍK, Stanislav, et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 62

¹²PRAŽSKÝ HRAD. Edvard Beneš [online]. [cit 2011-12-02]. <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edvard-benes.shtml>>

jako pro jeho české spoluobčany trauma a touhou odčinit jej byl přímo posedlý.¹³ Na schůzi Stálého výboru prohlásil: „Historie nezná obdoby, aby se kdy s některým samostatným státem a národem tak jednalo ... Jsme opuštěni a zrazeni. Jsou to zbabělci a nejhnusnější je, že nám řekli, že můžeme mobilizovat ... Bojí se války a myslí, že Československo mohlo být její příčinou ... Byla to komedie. Garantovali předem Hitlerovi, že to dostane. Ze strachu před komunismem půjdou Angličané a Francouzi s Němci ... Poznal jsem, že velké státy ani v přítomné době nepočítají s malými státy a národy. Je to debakl demokracie.“¹⁴

3. 1. 2. 2 Vláda

Hlavním znakem koaličních vlád první republiky bylo to, že strany, které vstupovaly do vlády, neměly společné cíle, což se stává až dodnes. Avšak vláda se musela představovat parlamentu jako jeden celek. Proto bylo důležité, aby každý člen provedl určitý kompromis. Bohužel ne vždy se to povedlo. Každá strana měla nutkání vzdálit se od vládního programu a chtěla vnucovat svůj program. Díky tomu docházelo k vládní krizi a k odchodu stran z vlády.¹⁵ „Proto bývá spíše pravidlem, že jen málokterá koaliční vláda složená z více stran přetrvá celé volební období.“¹⁶

Balík, S. a spol. uvádějí ve své publikaci rozdělení vládních koalic do 4 typů:

- všenárodní – jednalo se o sloučení pěti původních stran v ČSR. Strany spojoval československý charakter (kabinet K. Kramáře, kabinet E. Beneše nebo A. Švehly).
- rudozelená – jednalo se o spojení agrárníků, národních socialistů a sociálních demokratů (kabinet V. Tusara).
- občanská = panská – zde se spojili živnostníci, lidovci, agráři, národní demokraté, němečtí křesťanští sociálové, němečtí agráři a Hlinkova

¹³PRAŽSKÝ HRAD. Edvard Beneš [online]. [cit 2011-12-02]. <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edvard-benes.shtml>>

¹⁴ CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. vyd. Praha : Melantrich, 1978. 159 s. str. 151

¹⁵ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

¹⁶ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

slovenská ľudová strana (kabinet A. Švehly, kabinet F. Udržala).

— široká – sjednocení skoro všech důležitých politických stran (kabinet F. Udržala, kabinet J. Malypetr a kabinet M. Hodži).¹⁷

V první republice se vystříдалo celkem 17 vlád. První československá vláda byla zvolena 14. listopadu 1918. Její složení bylo: 3 národní demokraté, 4 národní socialisté, 4 republikáni, 3 sociální demokraté, 1 lidovec, 3 zástupci Slovenska. „Předsedou vlády byl zvolen Karel Kramář. Až do 9. ledna 1919 pracovala Kramářova vláda bez konkrétního programu činnosti. Jejími největšími úkoly bylo upevnit jednotu Československé republiky, odrazit německý separatizmus a zajistit pevné připojení Slovenska a Podkarpatské Rusi.“¹⁸ V Československu došlo k politickým rozdílnostem a střetům mezi jednotlivými stranami. Díky tomu byla sociální demokracie rozdělena na pravici a levici. To vše předcházelo jejímu pádu.¹⁹

„8. července 1919 byla jmenována vláda nová. Jejím jádrem bylo spojení sociálních demokratů a agrárníků. V jejím čele stál sociální demokrat Vlastimil Tusar. Ve vládě byli zastoupeni: 4 sociální demokraté, 4 agrárníci, 4 národní socialisté, 1 pokrokář a 3 zástupci Slovenska.“ Vládu podpořilo více než 70 % členů Revolučního národního shromáždění. Největším politickým úspěchem tohoto období bylo přijetí ústavy dne 29. února 1920. „Ústavou byly každému občanovi přiznány ve všech ohledech plně individuální svobody, čímž byl dán i předpoklad pro demokratický vývoj státu.“²⁰ Přijetím nové ústavy byly i nové volby do Národního shromáždění. Nové volby byly východiskem pro ukončení první Husarovy vlády. Kdyby k nim nedošlo, vláda by ukončila svoji činnost na základě vnitřních rozporů.

¹⁷ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 58-59

¹⁸ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

¹⁹ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

²⁰ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

Třetí vláda byla jmenována 25. května 1920, kdy v prvních parlamentních volbách v ČSR zvítězila sociální demokracie. Její složení bylo: 3 národní socialisté, 5 agrárníků, 6 sociálních demokratů a 2 odborníci. Vláda měla mít podle papírů podporu poslanců 138 z 281. Kvůli roztržičnosti sociálně demokratického klubu dává celá vláda 13. září 1920 demisi, kterou prezident o dva dny později přijímá. Je nahrazena vládou novou, která je složena z odborníků, nikoli z poslanců. V jejím čele stál Jan Černý. Kontrolovala ji Pětka. Jeho vláda prosadila upevnění poměrů v Československu. 26. září 1921 podala vláda Jana Černého demisi.²¹

Na jaře v roce 1921 nastala krize ve vládě Jana Černého. Proto byla jmenována vláda nová a to vláda Edvarda Beneše 26. září 1921. Jednalo se o propojení vlády parlamentní a úřednické. Její složení bylo: 4 národní socialisté, 3 agrárníci, 3 sociálních demokratů, 2 lidovci, 1 národní demokrat a 3 odborníci. Vláda měla podporu v parlamentu 190 z 281. 5. října 1922 podal E. Beneš demisi kvůli silným vnitřním rozporům.

6. října 1922 byla jmenována celkem už šestá vláda. Předsedou se stal Antonín Švehla. Její složení bylo: 4 národní socialisté, 4 agrárníci, 3 sociálních demokratů, 2 lidovci a 2 národní demokraté. Jednalo se o vládu bez odborníků, parlamentní. Podporu parlamentu měla obdobnou jako vláda minulá. Zjara roku 1923 byl proveden atentát na ministra financí a národního demokrata Aloise Rašína. Atentát byl pro A. Rašína smrtelný. Pro národní demokracii to byla obrovská ztráta. Jeho vrahem byl levicový extrémista a anarchista Josef Šoupal. Během tří let této vlády došlo k rozporům mezi agrárníky a sociálními demokraty, byly problémy i se slovenskými lidovci a i s Vatikánem. Na konci volebního období kritizovala každá strana vládu, které byla součástí.²²

V prosinci roku 1925 byla ustanovena vláda nová v čele s Antonínem Švehlou. Její složení bylo: 3 národní socialisté, 4 agrárníci, 2 sociální demokraté, 3 lidovci, 1

²¹ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 18

²² HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 21

národní demokrat, 1 zástupce Slovenska, 1 živnostník a 1 odborník. Tato vláda neměla však dlouhé trvání. Kvůli sporu mezi agrárníky a sociálními demokraty a špatnému zdravotnímu stavu A. Švehly podala 17. března 1926 vláda svoji demisi. Jelikož nebylo vůbec jednoduché sestavit novou vládu, vytvořil prezident již osvědčenou vládu odborníků v čele s Janem Černým, která působila od března do října roku 1926. Jeho vláda prosadila demokratický přesun politických sil.

12. října 1926 byla přijata demise úřednické vlády a byla jmenována vláda nová poprvé bez socialistů. V čele byl opět Antonín Švehla. Její složení bylo: 4 agrárníci, 1 lidovec, 1 živnostník, 1 německý agrárník, 1 německý křesťanský sociál a 5 odborníků. Ministrem zahraničí se stal Edvard Beneš. Mezi prostředky zajištění, které vláda provedla, patří: zrušili volební právo vojákům, upevnili státní správu, reforma o daních, kongruový zákon a celní zákon. První potíže nastaly v listopadu roku 1928, kdy ministr financí Engliš z důvodu cukrovarnické krize zaujal negativní postoj vůči vývozním premiím. Kvůli tomuto byl nahrazen Bohumilem Vlasákem. Kvůli svému zhoršenému zdravotnímu stavu podal Antonín Švehla demisi. 1. února 1929 se dostal do čela vlády agrárník František Udržal a s ním byla jmenována vláda celkově již desátá ve stejném složení, v jakém byla předtím. Kvůli jmenování nového ministra financí Karla Viškovského nastala v koalici opět krize. Jejím východiskem byly předčasné parlamentní volby a rozpuštění parlamentu. V roce 1929 byl obviněn ěudovec Vojtěch Tuka z velezrady. Díky tomu vystoupily ěudovci z vlády a staly se pro nás nebezpečím slovenského separatismu.

Jedenáctá vláda byla jmenována 7. prosince 1929, v čele opět s Františkem Udržalem. Její složení bylo: 4 agrárníci, 2 národní socialisté, 3 sociální demokraté, 1 národní demokrat, 2 lidovci, 1 živnostník, 1 německý agrárník, 1 německý sociální demokrat a 1 odborník. Nová vláda měla podporu parlamentu 207 hlasů z 300. V dubnu 1931 odstoupil odborník, ministr financí Engliš. V dubnu 1932 odstoupili z vlády i živnostníci z důvodu zákona o dani z obratu. Kvůli sporům o rozpočet nakonec podal František Udržal demisi.²³

²³ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 24

V čele již dvanácté nové vlády stál agrárník Jan Malypetr. Tato vláda byla zvolena 29. října 1932 a její složení bylo: 3 agrárníci, 2 národní socialisté, 3 sociální demokraté, 1 národní demokrat, 2 lidovci, 1 německý agrárník, 1 německý sociální demokrat a 2 odborníci. Nová vláda změnila svoji politickou orientaci. Zaměřila se více na ekonomickou oblast, kvůli hospodářské krizi. V polovině roku 1933 dala vláda parlamentu návrh zákona o mimořádných mocích nařizovacích, aby mohla zasahovat do ekonomiky ČSR. Zákon parlament přijal. Dále byl přijat tiskový zákon, který přesněji určoval svobodu tisku. V listopadu 1933 byla rozpuštěna Německá dělnická strana nacionálně socialistická (DNSAP) díky přijetí zákona o mimořádném opatření a zákona doplňujícího na ochranu republiky. Na začátku roku 1934 se vláda rozhodla k devalvaci československé koruny a to bylo příčinou i okamžitého odchodu národních demokratů z vlády. Z výše uvedených neshod a devalvaci koruny podala vláda demisi. 14. února 1934 byla jmenována nová vláda, v čele opět byl Jan Malypetr. Její složení bylo: 4 agrárníci, 2 národní socialisté, 3 sociální demokraté, 2 lidovci, 1 německý agrárník, 1 německý sociální demokrat a 2 odborníci. Vláda měla podporu parlamentu 170 hlasů z 300.²⁴ A 16. května 1935 podepsala ČSR smlouvu se SSSR a Francií o vzájemné pomoci.

V polovině roku 1935 byla vytvořena nová vláda opět v čele s Janem Malypetrem. Její složení bylo: 4 agrárníci, 2 národní socialisté, 3 sociální demokraté, 2 lidovci, 1 živnostník, 1 německý agrárník, 1 německý sociální demokrat a 2 odborníci. Vláda měla podporu parlamentu 166 hlasů z 300. Když v říjnu 1935 zemřel předseda Poslanecké sněmovny Bradáč, byl jmenován na jeho místo Jan Malypetr. Tím pádem musel odstoupit z funkce předsedy vlády a musela být zvolena vláda nová.

Na začátku listopadu roku 1935 byla jmenována nová vláda. Do jejího čela byl zvolen agrárník Milan Hodža, jediný předseda, který byl slovenské národnosti. Její složení bylo: 4 agrárníci, 2 národní socialisté, 3 sociální demokraté, 2 lidovci, 1 německý agrárník, 1 německý sociální demokrat a 2 odborníci. Na konci listopadu téhož roku řekl Masaryk Hodžovi, že má v plánu odejít z funkce prezidenta a že doporučuje za svého následníka Edvarda Beneše. Agrárníci se snažili, aby Masaryk svoji abdikaci

²⁴ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 25

nepodal, dokonce i podali demisi vlády, ta ale přijata nebyla. Proto navrhli za prezidenta někoho z vlastních řad – Bohumila Němce, ten ale záhy svoji kandidaturu odvolal. Prezidentem se pak stal Edvard Beneš.²⁵

Kvůli zvolení nového prezidenta, byla podána demise vlády, aby prezident mohl jmenovat vládu novou. Ta existovala od 18. prosince 1935 až do 21. července 1937. Ministerským předsedou se opět stal Milan Hodža a její složení bylo následující: 5 agrárníků, 3 sociální demokraté, 3 národní socialisté, 2 lidovci, 1 živnostník, 1 německý sociální demokrat, 1 německý agrárník, 1 německý křesťanský sociál a 3 odborníci. Vláda se zaměřila na likvidaci Henleinovců, která se jim v polovině roku 1936 povedla. 18. února 1937 byl vydán návrh na řešení německé menšiny, kde bylo výsledkem spolupráce s německými demokratickými silami. Německá strana s tím nadšená nebyla. V polovině roku 1937 podala vláda demisi. Důvodem byl spor o obilní cla a odstoupení ministra financí Kalfuse.²⁶

Poslední sedmnáctá československá vláda byla jmenována 21. července 1937. Ministerský předseda byl Milan Hodža. Složení bylo následující: 4 agrárníci, 3 sociální demokraté, 2 národní socialisté, 2 lidovci, 1 živnostník, 1 německý sociální demokrat, 1 německý agrárník, 1 německý křesťanský sociál a 1 odborník. Po celé období byla vláda pod tlakem německých Henleinovců. „Nacisté tvrdili, že Československo je nepřirozený útvar, produkt prohnilé Versailleské soustavy, zdroj neklidu ve Střední Evropě, žalář utlačovaných národů.“²⁷ Henleinovci požadovali zrušení smlouvy se SSSR a Francií o vzájemné pomoci. Tvrdili, že nacismus je nám blíž než bolševismus. „Němci po světě rozšiřovali názor, že československá vláda záměrně protahuje jednání s Henleinem, nepřejí si dohodu a snaží se vyprovokovat válečný konflikt.“²⁸ Anglie a Francie z tohoto důvodu zrušili účast v československém hospodářství. „Československá vláda dostala britským prostřednictvím zprávu, že

²⁵ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 27

²⁶ HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3, str. 27

²⁷ CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. Praha : Melantrich, 1978. 159 s. str. 21

²⁸ CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. Praha : Melantrich, 1978. 159 s. str. 50

ČSR bude napadeno, když do 28. září nepřijme Godesbergského memoranda“²⁹ Kde se jednalo se o odstoupení pohraničního území. Tím, že přijala toto memorandum, vzbudila odpor obyvatelstva. proto 21. září 1938 podala demisi. Na její místo nastoupila vláda úřednická v čele s generálem Syrovým, která trvala do 3. října 1938.

3. 1. 3 Stranický systém

Stranický systém je uspořádání politických stran, které se vzájemně ovlivňují v daném státě.

„Zakotvení varianty poměrného volebního systému (v aplikované podobě absolutní) společně s aplikací zásady vázaných kandidátních listin (tzn. že volič volí pouze celou politickou stranu, ne jednotlivé kandidáty), absencí omezovací klauzule (jedná se o minimum počtu hlasů, který musí určitá strana obdržet, aby se dostala do parlamentu; je stanoven volebním zákonem) a metodou pro výpočet volebního čísla (která mohla zvýhodňovat velké, střední nebo malé politické strany) vedly k tomu, že prakticky neexistovaly přirozené meze, limitující počet stran. Tyto parametry vedly k fragmentaci spektra, které lze z hlediska Sartoriho typologie stranicko-politických soustav označit jako extrémní multipartismus (z hlediska formátu systému) a polarizovaný pluralismus (z hlediska typu systému). Skutečně základním rozlišovacím bodem byl národnostní princip. Z jeho pohledu je příznačné, že v politickém systému První republiky vedle sebe existovala řada stejně programově orientovaných stran, jejichž jedinou diferenciací byla národnostní příslušnost, a to jak členstva, tak voličů.“³⁰ Stranický systém ČSR byl založen na národnosti jednotlivých politických stran. Skoro 50 % tvořili Češi; 22 % Němců; 16,5 % Slováků; 5 % Maďarů; 4 % Rusů; 1 % Židů; 0,5 % Poláků. Tohle rozdělení podle národností trvalo až do roku 1945. V období první republiky jsme měli ve stranickém systému dvě silné strany, které se významně prosadily. Patří sem národní demokracie a sociální demokracie. V roce 1921 odešly asi 2/3 národních sociálů ze strany a vytvořily Komunistickou stranu Československa. Dále sem ještě patří agrárníci. Ti pronikli až na Slovensko, kde si

²⁹ CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. Praha : Melantrich, 1978. 159 s. str. 142

³⁰ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 68

utvořili pobočku. Československo bylo z větší části státem stranickým. Jednotlivé politické strany pronikaly do společenského života, např. tím, že vydávaly vlastní noviny, díky kterým komunikovaly se svými voliči. Stranický systém postrádal promyšlenou národnostní politiku. Mezi antisystémové strany, které měly stálé a mocné zastoupení v obou komorách, patřili komunisté a němečtí nacionální socialisté. Tyto strany rozvracely systém. V roce 1929 po vypuknutí hospodářské krize nastala i krize ve stranickém systému. Její příčinou je krize ekonomická a i nástup Hitlera k moci, se kterým byl i spojen vznik Sudetoněmecké strany u nás. Vznikem Mnichovské dohody se stranický systém u nás rozpadl.

3. 1. 4 Politické strany v Československu

Československá sociálně-demokratická strana dělnická (ČSDSD)

„Strana vznikla transformací a změnou názvu původní Československé sociálně demokratické strany dělnické a jejím sloučením s centralistickou Českou sociálně demokratickou stranou v Rakousku a se Slovenskou sociálně demokratickou stranou Uherska již v prosinci roku 1918. ČSDSD se stala vůbec první politickou stranou s celostátní působností v tehdejší Československu.“³¹ Stala se vítězem ve volbách v roce 1920, kdy obdržela 25,7 % hlasů. V letech 1918 – 26, 1929 – 38 byla zastoupena ve vládě. Mezi její představitele patřil G. Habrman, F. Tomášek, A. Hampl, I. Dérer, R. Bechyně, J. Nečas a další. Její program byl vyhlášen až v roce 1930. „Společnost založená na panství malé třídy kapitalistů, pracující třída povinna podporovat kolektivní výrobní firmy, boj proti monopolizaci, kontrola pohybu kapitálu, povznesení životní úrovně sociálním zákonodárstvím, zřízením komor práce, odmítnutím spotřební daně, revizí pozemkové reformy, demokratizací školství.“ Mezi politické požadavky patřilo: „jednokomorový parlamentní systém, vrácení volebního práva vojákům a četnictvu, odstranění zemského zřízení a zřízení národnostně jednotných žup, zrušení privilegií, přístup laiků do soudnictví, zrušení trestu smrti, zkracování vojenské služby, kulturní autonomie, odstranění role církve ve státu včetně školství.“³²

³¹ MALÍŘ, Jiří , et. al. *Politické strany 1861-1938 : Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a v Československu*. 1. Brno : Doplněk, 2005. 271 s. ISBN 80-7239-178-X str. 683-710.

³² BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova

Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu (strana agrární)

„V roce 1896 vzniklo Sdružení českých zemědělců v rámci tehdejší strany mladočeské, které se 1899 osamostatnilo v Českou stranu agrární. 1905 došlo ke sloučení s moravskými agrárníky v Českomoravskou stranu agrární. Po vzniku ČSR v důsledku úspěšné pozemkové reformy nejsilnější politickou stranou.“³³ V roce 1922 se spojila se Slovenskou národní a rolnickou stranou, se kterou navázala kontakt už v roce 1920. Stala se vítězem ve volbách v letech 1925 a 1929. Jednalo se v té době o nejsilnější stranu svého rázu v Evropě. Ve vládě byla zastoupena po celou První republiku. Mezi její představitele patřil: M. Hodža, A. Švehla, J. Malypetr, F. Udržal, R. Beran a další. Jejich program měl: „reformistický a sociální, ale zároveň antisocialistický charakter, kladl důraz na provedení pozemkové reformy = získá mimořádného vlivu v politickém i materiálním kontextu.“³⁴ Agrárníci se snažili hlavně o to, aby podnikání v zemědělství získalo stejné výhody, které měly i ostatní obory.

Československá strana národně socialistická (ČSNS)

„Podnětem k založení strany bylo protistátové prohlášení českých sociálních demokratů na říšské radě 30. března 1897, v němž se sociální demokraté distancovali od českého státního práva. Shodou okolností se 4. dubna 1897 sešla na Staroměstské radnici jedna ze skupinek národních dělníků, která připravovala veřejné shromáždění, na němž chtěla proklamovat své zásady a cíle. Na počátku dvacátých let zesílilo uvnitř strany napětí, některé skupiny z ní postupně odcházely (část České demokracie) a část anarchokomunistů po vyloučení skupiny kolem poslance B. Vrbenského v roce 1923. Vliv předsedy V. Klofáče ve straně byl značně oslaben ve prospěch místopředsedy J. Stříbrného. Za této situace vstoupil v roce 1923 do strany, z podnětu presidenta T. G. Masaryka, tehdejší ministr zahraničí E. Beneš.“³⁵ Mezi její představitele patřil: V. Klofáč, E. Beneš, J. Stříbrný, E. Franke a další. Jejich program kladl: „důraz na

univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 72

³³VLČEK Tomáš. Agrární strana [online]. [cit 2011-12-14]. <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_agrarni.php>

³⁴BALÍK, Stanislav, et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 73

³⁵ČESKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ. Historie ČSNS [online]. [cit 2011-12-14]. <<http://www.csns.cz/novinka.php?cln=52>>

revoluční cíle, boj s politickým oportunismem, odstranění vykořisťování, sociální rovnost a spravedlnost, odloučení sféry státní od ekonomické, tedy proti státnímu socialismu, odluka církve od státu a odcírkevnění školství.³⁶

Československá strana lidová (ČSL)

„Vznikla v září 1918 sloučením moravských politických stran Křesťansko sociální a Katolické národní s Křesťansko-sociální stranou v Čechách, organizačně zprvu členěná na samostatnou stranu v Čechách i na Moravě. Teprve v roce 1922 došlo ke spojení jednotným ústředním výborem. Ve volbách 1920 postupovali čeští lidovci společně se slovenskými a měli v parlamentě společné kluby. Již v listopadu 1921 se však odloučili a vstoupili do opozice. Od roku 1925 působila strana i na Slovensku pod názvem Československá strana lidová. Ve volbách 1920 získala 11,3 % hlasů, 1925 - 9,7 %, 1929 - 8,4 %, 1935 - 7,5 %.“³⁷ Mezi její představitele patřil: B. Stašek, J. Šrámek, J. Dostálek a další. Jejich program byl následující: sociálně-reformní křesťanská strana sociální spravedlnosti – konfesní pojetí bylo odmítáno; smír všech tříd, stavů a vrstev na křesťanských zásadách; v politické sféře požadovali parlamentní demokracii, plebiscit, silnou centrální politiku + zemskou samosprávu, spravedlivé sociální zákonodárství, zachování soukromého majetku, požadovali zřízení katolických škol pro katolíky, povinnou výuku náboženství na středních školách, odmítali úřednické vlády.³⁸ Je jasné, že se lidovci zaměřili na hlásání křesťanského solidarismu. Stavěli se proti omezování lidských práv a zároveň zastávaly pozitivní přístup k volebnímu právu pro ženy i jejich následné uplatnění ve společenském životě.³⁹ Z tohoto důvodu měla největší zastánce z řad žen a starších obyvatel z venkova.

³⁶ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 74

³⁷ VLČEK Tomáš. Československá strana lidová [online]. [cit 2011-12-14]. <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_csl.php>

³⁸ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 74

³⁹ KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIII*. 1. Praha : Paseka, 2001. 822 s. ISBN 80-7185-328-3, str. 251

Československá strana národně demokratická (ČSND)

Vznikla v únoru roku 1918, kdy se sloučili mladočeši, část strany pokrokové a státoprávně pokrokové strany. Dále spolupracovala i s Československou jednotou rolnickou. V roce 1925 se na podzim oddělila část strany a vznikla Národní strana práce. Jednalo se hlavně o stranu městskou, která se zaměřovala na města v Čechách, byla silně „protihradní“. Též byla nazývána stranou profesorů a umělců a to díky vstupu výrazných osobností té doby do této strany. Představiteli ČSND byli: V. Dyk, K. Kramář, A. Rašín, K. Engliš, A. Jirásek a další. V programu požadovali odtrhnutí církve od státu a zachování náboženské svobody. Dále silného prezidenta a styky s Ruskem.⁴⁰

Československá živnostensko-obchodnická strana středostavovská (ČŽOSS)

Existovala od roku 1906 – 1938. Jejími představiteli byli J. V. Najman a R. Mlčoch. V roce 1938 vstoupila do Strany národní jednoty. Požadovali, aby co největší počet jedinců dosáhl ekonomické samostatnosti a to pomocí snížení daní, úsporami ve státní správě, decentralizací. Ve volbách v roce 1920 získala 2 % hlasů, 1925 – 4 %, 1929 – 3,9 % a 1935 – 5,4 %.

Komunistická strana Československa (KSČ)

Vznikla v květnu roku 1921 oddělením levice ČSDSD. V polovině roku 1925 vznikla oddělením od KSČ Nezávislá strana komunistická v Československu, která ale byla o rok později zrušena. Ve volbách v roce 1925 získala 13,2 % hlasů, 1929 – 10,2 % a 1935 – 10,32 % hlasů. Mezi lety 1921 až 1936 se konalo celkem 7 sjezdů KSČ. Poslední sjezd KSČ se uskutečnil v dubnu 1936. Jejími představiteli byli B. Smetal, K. Gottwald, A. Zápotocký, B. Jílek a další.

Národní liga (NL)

„Česká politická strana založená roku 1930 J. Stříbrným. Její základ tvořila nacionalistická fašizující skupina, jež se v polovině 20. let zformovala kolem J. Stříbrného v Československé straně národně socialistické a v letech 1926–1927 byla z této strany vyloučena. V roce 1927 založil samostatnou Slovanskou národně

⁴⁰ BALÍK, Stanislav, et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 75

socialistickou stranu, přejmenovanou v dubnu 1929 na Stranu radikální – slovanští socialisté. Roku 1929 utvořila s Gajdovou Národní obcí fašistickou Ligu proti vázaným kandidátkám, která se však v dubnu 1930 rozpadla a stoupenci Stříbrného založili novou stranu Národní ligu. Roku 1935 se tato spojila s Československou národní demokracií a Marešovou Národní frontou v Národní sjednocení. V roce 1937 se opět osamostatnila, v roce 1938 vstoupila do Strany národní jednoty.⁴¹ Mezi její představitele patřil K. Pergler aj. Stříbrný.

Národní sjednocení (NJ)

„K určitému sloučení národně orientovaných stran došlo již v únoru roku 1918. Tomuto sloučení předcházely již v roce 1917 široké porady v Luhačovicích. Tehdy šlo prakticky o sloučení městských národních stran s národními socialisty, kteří se tomu nakonec vyhnuli s tím, že chtěli zachovat socialistický charakter své strany. A tak nakonec dochází ke sloučení Mladočechů, tehdy už zbytků Staročeské strany, strany státoprávně pokrokové, Moravské a slezské strany lidové pokrokové a části realistů. Jádro této strany bylo vytvořeno převážně voličskou základnou Mladočeské strany, i když nejsilnější základnu radikálního nacionalismu přivedla malá státoprávně pokroková strana, vedená Dr. Antonínem Hajnem, jejíž ideologie vycházela z historického státního práva.“⁴² Její samotný vznik se datuje zjara roku 1935, kdy se spojili národní demokraté, Národní liga a Národní fronta. Mezi její představitele patřili: K. Kramář, J. Stříbrný, F. X. Hodač.

Národní obec fašistická (NOF)

Působila v letech 1925 a 1927 jako nestranické hnutí. V jejím čele byl generál R. Gajda. Jejím cílem bylo vybudovat totalitní stát, tak jako byla fašistická Itálie. Jednalo se o velmi slibnou stranu, které však chyběli zdatní politici. „V posledních parlamentních volbách 19. května 1935 získala NOF celkem 167 433 hlasů (2 %), což znamenalo šest křesel v poslanecké sněmovně. V roce 1938 se NOF jasně hlásila

⁴¹Národní liga [online]. 10.8.2005, 28.2.2008 [cit 2011-12-14]. <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=389943&title=N%E1rodn%ED%20liga>

⁴²NÁRODNÍ SJEDNOCENÍ. Historie Národního sjednocení. [online]. [cit 2011-12-14]. <<http://www.narodnisjednoceni.cz/historie.html>>

k obraně republiky. Po Mnichovu v listopadu 1938 vplynula do řad Strany národní jednoty, organizačně však stále existovala.⁴³

Hlinkova slovenská ľudová strana (HSLS)

Vznikla v roce 1906 a obnovena byla v roce 1918. Jejími představiteli byli: J. Tiso, A. Hlinka, V. Tuka, E. Ďurčanský a další. Jejich program byl: požadovali slovenskou autonomii, katolické školství a hlavně požadovali užívání slovenského jazyka na Slovensku. Od roku 1927 do 1929 působila v československé vládě. V září vyhlásila motto: jeden národ, jedna strana, jeden vůdce.

Slovenská strana národná a roľnícká (SSNR)

Vznikla na podzim v roce 1919. Spolupracovala s agrárníky, se kterými se později část strany spojila. Druhá část se přejmenovala na Slovenskou národní stranu, kde jejími představiteli byli J. Janoška a M. Razús.

3. 1. 5 Shrnutí

Období první republiky velmi dobře shrnul Čada V. v knize Rok 1918: “Československej buržoázii sa nepodarilo naplniť svoje sny. Zostávali iba ilúzie, až sa napokon aj tie stratili. Na samom začiatku existencie samostatnej Československej republiky sa však začali formovať sily, ktoré programovo smerovali nielen k národnému, ale aj sociálnemu oslobodeniu nášho ľudu.

Idey Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie zrodili Komunistickú stranu Československa, ktorá po rokoch dozrievania, tvrdých skúšok a ťažkých bojov vedela vybojovať buržoáziu v Mníchove stratenú slobodu, postaviť sa na čelo našich národov a obnoviť Československú republiku na kvalitatívne nových, sociálne aj národne spravodlivých základoch. A následujúce dejiny jednoznačne preverili práve tieto základy.”⁴⁴

⁴³FRONTA.CZ. Národní obec fašistická. [online]. [cit 2011-12-14]. <<http://www.fronta.cz/foto/narodni-obec-fasisticka>>

⁴⁴ ČADA, Václav. *Rok 1918*. 1. Bratislava : Obzor, 1988. 363 s.

4 Praktická část

Praktická část porovnává politický systém Československa a České republiky. Je rozdělena na tři oblasti porovnávání a to na politické instituce, volby a politika financí tehdy a teď. V první oblasti - porovnání politických institucí – se vychází hlavně z ústavy ČSR z roku 1920 a z ústavy ČR roku z roku 1992. Tato část je zaměřena obzvláště na pravomoc Parlamentu tehdy a teď, dále i prezidenta a vlády a příklady jak to bylo v realitě. Je zde uvedeno i co spojovalo T. G. Masaryka a V. Havla. V další části jsou zobrazeny volby do Parlamentu ČR a ČSR, dále i volební výsledky, volební účast a celkové porovnání. Poslední část je zaměřena na finanční politiku A. Rašína a proti němu stojí politika nynější pravice a výše státního dluhu. A v závěru je její porovnání a osobní názor na ni.

4. 1 Politické instituce

4. 1. 1 Parlament ČR

Na území České republiky vykonává moc zákonodárnou Parlament ČR, kterého tvoří dvě komory: Poslanecká sněmovna a Senát. Jako jediný ústavní orgán může přijímat zákony. Mezi další pravomoc Parlamentu ČR patří např. udělování souhlasu k určitým mezinárodním smlouvám, vyhlášení válečného stavu anebo volba prezidenta ČR.

4. 1. 1. 1 Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

Jedná se o dolní komoru Parlamentu, která vznikla 1. 1. 1993 z České národní rady. Svoji činnost zahajuje vždy po volbách, kdy prezident svolí její zasedání. Skládá se z 200 poslanců volených na 4 roky na základě poměrného volebního systému.

Pravomoc PS:

- Disponuje rozhodujícím podílem na přijímání zákonů.
- Kontroluje vládu a může jí vyslovit nedůvěru; k vyslovení nedůvěry potřebuje souhlas nadpoloviční většiny všech poslanců.
- Společně se Senátem volí prezidenta.
- Může zřídit vyšetřovací komici.
- Je oprávněna ke kontrole zpravodajských služeb.
- Účastní se voleb členů různých veřejných orgánů.

- Vyhláší válečný stav zároveň se Senátem.
- Společně se Senátem má právo na souhlas pobytu ozbrojených sil cizích států na území ČR nebo vyslání ozbrojených sil mimo území ČR.
- Se Senátem přijímá ústavní zákon, volební zákon a ratifikují mezinárodní smlouvy.⁴⁵

Orgány Poslanecké sněmovny

Poslanecká sněmovna má 2 orgány - obligatorní a fakultativní orgány. Mezi obligatorní orgány patří předseda a místopředsedové, komise a výbory. Fakultativním orgánem může PS zřídit po návrhu minimálně pětiny poslanců vyšetřovací komisi pro zjištění věci veřejného zájmu.

Přijetí zákona

Návrhy zákonů se podávají do PS. Může ho podat poslanec, skupina poslanců, Senát, vláda nebo zastupitelstvo vyššího územního samosprávného celku. Aby mohl být PS zákon schválen, je zapotřebí souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů PS. Pokud není přítomna nejméně její třetina, PS usnášení schopná nebude. Pokud se jedná o přijetí mezinárodní smlouvy anebo ústavního zákona, kde se část státních pravomocí přesune na mezinárodní organizaci či instituci, je ke schválení zákona PS nezbytné tři pětin všech poslanců.

PS může rozpustit prezident když:

- „Poslanecká sněmovna nevyslovila důvěru nově jmenované vládě, jejíž předseda byl prezidentem republiky jmenován na návrh předsedy Poslanecké sněmovny.
- Jestliže se Poslanecká sněmovna neusnese do tří měsíců o vládním návrhu zákona, s jehož projednáním spojila vláda otázku důvěry.
- Bylo-li zasedání Poslanecké sněmovny přerušeno po dobu delší než je přípustné.
- Jestliže Poslanecká sněmovna nebyla po dobu delší tří měsíců způsobilá se usnášet, ačkoliv nebylo její zasedání přerušeno a ačkoliv byla v této době

⁴⁵Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

opakovaně svolána ke schůzi.“⁴⁶

Avšak PS nemůže být rozpuštěna 3 měsíce před skončením jejího volebního období.

Poslancem se může stát pouze občan ČR, který dosáhl věku 21 let. Do PS jsou volby prováděny tajným hlasováním podle všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Dnem, kdy je zvolen, začíná jeho mandát, který vykonává osobně v souladu se svým slibem. Nelze ho odvolat.

Mandát poslance lze ukončit pouze z důvodů:

- „Odepřením slibu nebo složením slibu s výhradou.
- Uplynutím volebního období.
- Vzdáním se mandátu (Poslanec nebo senátor se může svého mandátu vzdát prohlášením učiněným osobně na schůzi komory, jejímž je členem. Brání-li mu v tom závažné okolnosti, učiní tak způsobem stanoveným zákonem).
- Ztrátou volitelnosti.
- Rozpuštěním Poslanecké sněmovny.
- Vznikem neslučitelnosti funkcí podle čl. 22 Ústavy.
- Úmrtím poslance.“⁴⁷

Imunita poslance

Poslanec je chráněn tzv. imunitou, to znamená, že:

- „Jelze nelze postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně.
- Za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nelze poslance trestně stíhat.
- Poslanec podléhá jen disciplinární pravomoci komory jejímž je členem.
- Za přestupky poslanec podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem, pokud zákon nestanoví jinak.
- Poslance nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. Odepře-li komora souhlas, je trestní stíhání navždy vyloučeno.

⁴⁶Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

⁴⁷Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

— Poslance lze zadržet, jen byl-li dopaden při páchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadržení ihned oznámit předsedovi komory, jejímž je zadržený členem; nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit. Na své první následující schůzi komora rozhodne o přípustnosti stíhání s konečnou platností.⁴⁸

Poslanec nemůže být zároveň členem Poslanecké Sněmovny a Senátu.

4. 1. 1. 2 Senát ČR

Senát ČR je horní komorou Parlamentu. První volby se konaly až na podzim v roce 1996. Senát se skládá z 81 senátorů volených na 6 let na základě většinového systému. Každé 2 roky se obměňuje třetina senátorů. Senát nelze rozpustit. Slouží jako pojistka PS. Nemá až tak velké pravomoce jako PS. I nynější Senát slouží jako tzv. odkladiště nepoužitelných politiků. Mně osobně se líbí myšlenka J. Kouckého, který na blog.idnes.cz uvedl, že: „Senát je pojistkou demokracie. Pojistkou demokracie (pokud přistoupíme na stejnou terminologii jako zastánci Senátu) je Ústavní soud ČR. Tudíž bez Senátu se naše demokracie docela dobře obejde a jako bonus dostaneme úsporu ve státním rozpočtu.“⁴⁹ Proč to tedy neudělat?

Pravomoc Senátu:

- Projednává, schvaluje, navrhuje, zamítá nebo vrací zákony do Poslanecké sněmovny.
- Má právo podat Poslanecké sněmovně vlastní návrh zákona.
- Má právo podat žalobu na prezidenta republiky za velezradu.
- Společně s Poslaneckou sněmovnou volí prezidenta.
- Navrhuje předsedu a inspektory Úřadu na ochranu osobních údajů a dva kandidáty na Veřejného ochránce práv.
- Schvaluje soudce Ústavního soudu navržené prezidentem.

⁴⁸Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

⁴⁹ KOUCKÝ, Jan. S přímou volbou prezidenta zrušme i Senát. [online]. [cit 2012-04-24]. <<http://jankoucky.blog.idnes.cz/c/236387/S-primou-volbou-prezidenta-zrusme-i-Senat.html>>

- Při rozpuštění PS přijme zákonná opatření navrhnutá vládou.
- Vyslovuje souhlas s ratifikací mezinárodních smluv.
- Má právo vyhlásit válečný stav zároveň s Poslaneckou sněmovnou.
- Zároveň s PS vyslovuje souhlas s pobytem ozbrojených sil cizích států na území ČR a s vysláním ozbrojených sil mimo území ČR.⁵⁰

Orgány Senátu

Jsou obdobné jako u PS až na to, že Senát nemá právo na zřízení vyšetřovací komise. Patří sem komise a výbory.

4. 1. 2 Národní shromáždění

Na celém území Československé republiky vykonávalo zákonodárnou moc Národní shromáždění, které bylo tvořeno dvěma sněmovny: Poslaneckou sněmovnou a Senátem. PS disponovala podstatně více pravomocemi než Senát. Např. když Senát odmítl návrh zákona, PS jej mohla přehlasovat. Proto se téměř veškerá politika odehrávala v PS. Národní shromáždění zasedalo bez zástupců maďarských a německých stran až do prvních voleb v roce 1920. Je zajímavé, že „politické strany podle rakouského práva jako právní subjekty neexistovaly a nic na tom neučinila ani přijatá prozatímní ústava, a dokonce potom ani ústava definitivní.“⁵¹

4. 1. 2. 1 Poslanecká sněmovna Národního shromáždění ČSR

Poslanecká sněmovna byla tvořena 300 poslanci, kteří byli voleni na 6 let a podle zásady poměrného zastoupení. Délka jejich mandátu se však dodržela pouze jednou a to v předposledních volbách od roku 1929 do roku 1935.

Pravomoc PS:

- Disponuje rozhodujícím podílem na přijímání zákonů.
- Může vypovědět válku.

⁵⁰STĚCH, Milan. 15 let českého senátu. [online]. [cit 2012-04-06]. <http://www.senat.cz/zajimavosti/15_let_ceskeho_senatu.pdf>

⁵¹ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918-1938)*. 1. Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6, str. 64

- Může obžalovat prezidenta republiky, předsedy vlády a členy vlády → zřídí si vyšetřovací komisi.
- Kontroluje vládu a může jí kdykoli vyslovit nedůvěru.⁵²

Přijetí zákona

Aby mohl být PS zákon schválen, je zapotřebí souhlasu nadpoloviční většiny přítomných členů PS. Pokud není přítomna nejméně její třetina, PS usnášení schopná nebude. Zákony mohou navrhovat obě komory anebo vláda, ale vždy musejí doložit rozpočet o finančním dosahu osnovy a návrh na úhradu potřebného nákladu. Aby byl přijat ústavní zákon, je zapotřebí souhlasného usnesení obou sněmoven.

Prezident má právo na rozpuštění Poslanecké sněmovny.

Poslancem se může stát pouze občan ČR, který dosáhl věku 30 let. Do PS jsou volby prováděny tajným hlasováním podle rovného, všeobecného a přímého hlasovacího práva. Dnem, kdy je zvolen, začíná jeho mandát, který vykonává osobně podle svého slibu.

Mandát poslance lze ukončit pouze z důvodů:

- „Odepřením slibu nebo složením slibu s výhradou.
- Uplynutím volebního období.
- Vzdáním se mandátu.
- Rozpuštěním Poslanecké sněmovny.
- Úmrtím poslance.“⁵³

Imunita poslance

Poslanec je chráněn tzv. imunitou, to znamená, že:

- Nemůže být vůbec stíhán pro své hlasování ve sněmovně nebo ve sněmovních výborech.

⁵²Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

⁵³Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

- Za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně ho nelze trestně stíhat, je pouze podroben disciplinární moci své sněmovny.
- Aby mohli člena Národního shromáždění trestně či disciplinárně stíhat pro jiné činy nebo opomenutí je třeba svolení příslušné sněmovny. Pokud sněmovna nesouhlasí, stíhání bylo na vždy vyloučeno.

Poslanec nemůže být zároveň členem Poslanecké Sněmovny a Senátu.

4. 1. 2. 2 Senát ČSR

Jednalo se o druhou komoru Národního shromáždění, kterou tvořilo 150 senátorů volených na 8 let poměrným systémem. Volby se konaly vždy zároveň s PS, proto bylo volební období senátorů zkrácené. Sloužil jako pojistka Poslanecké sněmovny. Jeho pravomoce byly velmi omezené. Ten, kdo se stal senátorem, byl považován podle autora knihy Z. Kárníka České země v éře první republiky za zasloužilého a odstaveného. Také proto se žádný senátor nikdy nestal členem vlády.

Pravomoc Senátu:

- Schvalování zákonů z Poslanecké sněmovny.
- Na návrh PS měl právo soudit prezidenta pro velezradu.

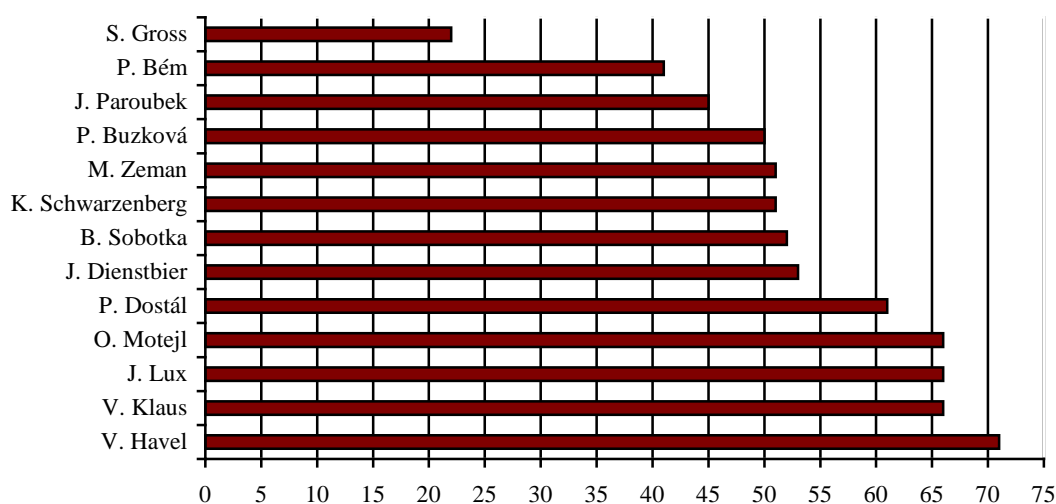
Závěrečné porovnání

Nynější Poslanecká sněmovna vlastní mnohem více pravomocí než bývalá. Například má rozhodující právo ke kontrole zpravodajských služeb, dále se může účastnit voleb členů různých veřejných orgánů anebo společně se Senátem má právo na souhlas pobytu ozbrojených sil cizích států na území ČR nebo vyslání ozbrojených sil mimo území ČR. Zkrátila se nejen délka poslancova mandátu z 6 let na 4 roky (ta ale za První republiky byla dodržena pouze jednou a to v předposledních volbách), ale i věk poslance z 30 na 21. Taktéž to je i u senátorů – věk se snížil z 45 na 40 let a doba mandátu z 8 na 6 let. V Senátu se dnes obměňuje každé dva roky jedna třetina senátorů, za První republiky délka mandátu senátora dodržena nebyla, volby se vždy spojovaly zároveň s volbami do Poslanecké sněmovny. Pravomoce Senátu zůstaly vesměs stejné. Sice byly o něco málo rozšířeny, ale i přesto má hlavní slovo PS.

4. 1. 3 Prezident ČR

Prezident ČR je volen oběma komorami Parlamentu ČR na období 5 let. Od 1. října 2012 vstoupí v účinnost nový způsob volby a to přímá volba prezidenta občany ČR. Volba probíhá v období 30 dnů před koncem úřadujícího prezidenta. Smí se jím stát občan ČR, který dosáhl 40. věku. Může být zvolen max. 2 x po sobě. To se podařilo nejen prvnímu českému prezidentovi V. Havlovi, který bývá přirovnáván k T. G. Masarykovi (díky svým činům, kterými se zasloužil o vznik České republiky), ale i V. Klausovi. V. Havel byl sice národem milovaný (viz. graf Popularita českých politiků), ale chyběl mu systematický vědecký postoj, kdežto V. Klausovi nikoliv.

Graf č. 1 Popularita českých politiků

Pramen: Vlastní zpracování - údaje převzaty z Retrospektivita politických osobností 1989-2009 [online]. [cit 2012-04-24]. <<http://www.stem.cz/clanek/1900>>

Volba prezidenta:

- „Navrhovat kandidáta je oprávněno nejméně deset poslanců nebo deset senátorů.
- Prezidentem republiky je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů.
- Nezáká-li žádný z kandidátů nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců a všech senátorů, koná se do čtrnácti dnů druhé kolo volby.
- Do druhého kola postupuje kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v

- Poslanecké sněmovně, a kandidát, který získal nejvyšší počet hlasů v Senátu.
- Je-li více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Poslanecké sněmovně, nebo více kandidátů, kteří získali stejný nejvyšší počet hlasů v Senátu, sečtou se hlasy odevzdané pro ně v obou komorách. Do druhého kola postupuje kandidát, který takto získal nejvyšší počet hlasů.
 - Zvolen je kandidát, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců i nadpoloviční většinu hlasů přítomných senátorů.
 - Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve druhém kole, koná se do čtrnácti dnů třetí kolo volby, v němž je zvolen ten z kandidátů druhého kola, který získal nadpoloviční většinu hlasů přítomných poslanců a senátorů.
 - Nebyl-li prezident republiky zvolen ani ve třetím kole, konají se nové volby.⁵⁴

Za situace kdy prezident nebyl zvolen anebo kvůli nemoci nemůže vykonávat svůj úřad, domluví se obě komory Parlamentu ČR na pověření předsedy vlády k provádění jednotlivých úkonů.

Pravomoc prezidenta:

- „Jmenuje a odvolává předsedu a další členy vlády a přijímá jejich demisi, odvolává vládu a přijímá její demisi.
- Svolává zasedání Poslanecké sněmovny.
- Rozpouští Poslaneckou sněmovnu.
- Pověřuje vládu, jejíž demisi přijal nebo kterou odvolal, vykonáváním jejích funkcí prozatímně až do jmenování nové vlády.
- Jmenuje soudce Ústavního soudu, jeho předsedu a místopředsedy.
- Jmenuje ze soudců předsedu a místopředsedy Nejvyššího soudu.
- Odpouští a zmírňuje tresty uložené soudem, nařizuje, aby se trestní řízení nezahajovalo, a bylo-li zahájeno, aby se v něm nepokračovalo, a zahlazuje odsouzení.
- Má právo vrátit Parlamentu přijatý zákon s výjimkou zákona ústavního.
- Podepisuje zákony.

⁵⁴Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

- Jmenuje prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu.
- Jmenuje členy Bankovní rady České národní banky.
- Vyhláší referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii a jeho výsledek.
- Zastupuje stát navenek.
- Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy; sjednávání mezinárodních smluv může přenést na vládu nebo s jejím souhlasem na její jednotlivé členy.
- Je vrchním velitelem ozbrojených sil.
- Přijímá vedoucí zastupitelských misí.
- Pověřuje a odvolává vedoucí zastupitelských misí.
- Vyhláší volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu.
- Jmenuje a povyšuje generály.
- Propůjčuje a uděluje státní vyznamenání, nezmocní-li k tomu jiný orgán.
- Jmenuje soudce.
- Má právo udělovat amnestii.
- Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.⁵⁵

V. Havla často kritizovali za jeho udělování milostí (necelých 2000 za jeho prezidentování), v ústavě je sice uvedeno „Má právo udělovat amnestii“, však podle mého názoru by každá udělená milost měla být pečlivě zvážena. K největšímu poklesu jeho oblíbenosti došlo právě při udělení amnestie synovi jeho známé Věry Čáslavské, který zabil v hádce svého otce.⁵⁶ Další zajímavostí je, že V. Havel obsazoval křesla do bankovní rady ČNB i přesto, že vláda nesouhlasila. U V. Klause došlo k rozepři s odbornou veřejností, když nejmenoval soudní čekatele do soudcovských funkcí.

Hlava státu se může účastnit schůzí Poslanecké sněmovny i Senátu, jejich výborů a komisí. Dále i vlády, od které si může vyžádat zprávy a projednat s nimi určité body, které spadají do jejich působnosti.

⁵⁵Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

⁵⁶ MACHÁČEK, David. ŠÍDLA, Jindřich. Milosti: věčný problém Václava Havla. [online]. [cit 2011-04-24]. <<http://www.svet.czsk.net/clanky/cr/havelmilosti.html>>

Prezident nemůže být trestně stíhán za přešůpek či jiný správní delikt. Lze ho pouze stíhat pro velezradu, a to na základě žaloby Senátu před Ústavním soudem. Jeho trestem je ztráta prezidentského úřadu a také ztráta způsobilosti ho opět nabýt. To se však zatím ještě nestalo.⁵⁷

4. 1. 4 Prezident ČSR

Prezident býval volen Národním shromážděním na období 7 let a to 4 týdny před koncem stávajícího prezidenta. Směl se jím stát občan Československé republiky od 35 let. Mohl být zvolen max. 2 x po sobě. Prezident nesměl být zároveň členem Národního shromáždění. Prvním prezidentem byl T. G. Masaryk, kterého se to, aby byl zvolen max. 2 x, netýkalo díky jeho zásluhám o stát a původně se ani nepočítalo, že by mohl kandidovat vícekrát vzhledem k jeho věku.⁵⁸ Kandidoval celkem 4 x. Druhým prezidentem byl E. Beneš, kterým se stal po předčasných volbách, kdy se T. G. Masaryk vzdal svého úřadu. Původně byl prezident zvolen pouze jako reprezentant státu s omezenými pravomocemi. Má sice méně pravomocí, ale i přesto je něco mnohem víc a to symbolem, ztělesněním státu.⁵⁹

Volba prezidenta:

Ke zvolení prezidenta je potřeba přítomnosti nadpoloviční většiny Poslanecké sněmovny i Senátu a třípětinové většiny přítomných. Pokud neobdrží nejvíce hlasů, rozhoduje o jeho zvolení los.

Za situace, kdy prezident nebyl zvolen anebo kvůli nemoci nemohl vykonávat svůj úřad, zastávala jeho pravomoc vláda, která pověřila předsedy vlády k provádění jednotlivých úkonů. Pokud prezident byl nemocný po dobu půl roku, vláda se dohodla za přítomnosti tří čtvrtin členů, aby Národní shromáždění zvolilo prezidentova náměstka, který vykonával jeho úřad až do doby, než bude opět schopný svého

⁵⁷Ústavní listina České republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <<http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>>

⁵⁸ BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X, str. 62

⁵⁹ KOHÁK, Erazim. *Průvodce po demokracii*. 2. Praha : Sociologické nakladatelství, 2002. 160 s. ISBN 80-86429-03-2, str. 86

výkonu.⁶⁰

Pravomoc prezidenta ČSR

- Původně jich T. G. Masaryk mnoho neměl, později si však aspoň některé prosadil u poslanců. Mezi jeho pravomoce patřilo:
- Zastupuje stát navenek. Sjednává a ratifikuje mezinárodní smlouvy. Smlouvy obchodní, dále smlouvy, z kterých pro stát nebo občany plynou jakákoli břemena majetková nebo osobní, zejména i vojenská, jakožto i smlouvy, jimiž se mění státní území, potřebují souhlasu Národního shromáždění. Pokud jde o změny státního území, souhlas Národního shromáždění se dává formou ústavního zákona.
- Přijímá a pověřuje vyslance.
- Vyhláší válečný stav, vypovídá s předchozím souhlasem Národního shromáždění válku a předkládá mu sjednaný mír k vyslovení souhlasu.
- Svolává, odročuje a rozpouští Národní shromáždění a prohlašuje zasedání sněmoven za ukončené.
- Má právo vracet s připomínkami usnesené zákony a podepisuje zákony Národního shromáždění, sněmu Podkarpatské Rusi a opatření výboru podle.
- Podává ústně nebo písemně Národnímu shromáždění zprávu o stavu republiky a doporučuje mu k úvaze opatření, která pokládá za nutná a účelná.
- Jmenuje a propouští ministry a stanoví jejich počet.
- Jmenuje vysokoškolské profesory, dále soudce, státní úředníky a důstojníky.
- Uděluje dary a pense z milosti k návrhu vlády.
- Má vrchní velitelství veškeré branné moci.
- Uděluje milost.⁶¹

T. G. Masaryk se ale ústavou svazovat nenechal. Např. „ministrům (jistě netřeba zdůrazňovat, že k jejich velké nelibosti) například psal dopisy v nichž jim „doporučoval“, jak mají spravovat svůj úřad.“⁶² Proto T. G. Masaryk upřednostňoval

⁶⁰Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

⁶¹Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

⁶² LUSTIGOVÁ, Martina. Jaká byla politika první republiky. Nový Polygon [online]. 2005, č.

úřednickou vládu. Dále i co se týká jmenování ministrů, usiloval o dosazení svých adeptů a nehleděl na to, jaké jsou volební výsledky či tehdejší složení stran v parlamentu. Jelikož byl T. G. Masaryk sebejistý, často byl osočován ministry skrz jejich postoje. Ale i přesto si zachoval svoji autoritu jakožto první prezident. E. Beneš ale už tak oslavován nebyl. Možná to mohlo být z toho důvodu, když byl T. G. Masaryk vážně nemocen, přál si, aby na jeho post nastoupil právě E. Beneš, ten ale neměl potřebné roky na post prezidenta. Na přání T. G. Masaryka byl věk v ústavě přepsán na 35 let. Došlo zde ke sporu, zda-li by mělo prezidentovi stačit méně zkušeností než-li senátorovi. Protože věková hranice senátora činila 45 let, což je o deset let více. Toto bylo pouze na přání T. G. Masaryka a ve skutečnosti k tomu ani nedošlo, díky brzkému uzdravení prezidenta.

Kancelář prezidenta disponovala určitými finančními obnosy, které nebyly používány pouze na propagaci republiky, ale také pro některé politiky a hlavně pro agenty T. G. Masaryka. Ti mu poskytovali informace především na oponenty hradní politiky.

Povinnosti prezidenta k Poslanecké sněmovně:

- Prezident republiky je povinen svolat obě sněmovny ke dvěma řádným zasedáním v roce: jarnímu a podzimnímu. Jarní musí začínat v březnu a podzimní v říjnu.
- Podle potřeby svolává sněmovny k mimořádným zasedáním. Žádá-li o to alespoň nadpoloviční většina členů Poslanecké sněmovny nebo Senátu u předsedy vlády, po udání předmětu jednání, prezident je povinen svolat sněmovny tak, aby se sešly do 14 dnů ode dne podané žádosti; kdyby toho neučinil, sejdou se sněmovny současně do dalších 14 dnů k vyzvání svých předsedů.
- Zasedání obou sněmoven začíná a končí vždy zároveň.⁶³

Prezident může být trestně stíhán pouze za velezradu a to před senátem na návrh

4 [cit 2012-04-16]. Dostupné na <http://svedomi.cz/aktuality/a2005/npol_0504_politika_1rep.htm>. s. 56-61. ISSN 1660-1386
⁶³Ústavní listina Československé republiky, [online]. [cit 2011-04-06]. <http://www.psp.cz/docs/texts/constitution_1920.html>

Poslanecké sněmovny. Jeho trestem je ztráta prezidentského úřadu a také ztráta způsobilosti ho opět nabýt. To se však nikdy nestalo.

Společné znaky T. G. Masaryka a V. Havla

Významnou osobností zrodu První republiky se stal T. G. Masaryk. Při zrodu republiky České zase V. Havel. Mnoho lidí je opěvuje, mnoho zase kritizuje. Zajímavé ale je, že osoba V. Havla se umístila v anketě Největší Čech za Karlem IV. a právě za T. G. Masarykem.

Jak T. G. Masaryk tak i V. Havel byli přívrženci demokracie, uplatňovali ideji humanismu a usilovali o sociální politiku státu. Oba byli i tzv. hazardéři, co se týče nejen jejich života, ale i života jejich blízkých. T. G. Masaryk např. při 1. světové válce, kdy odjel do exilu, mohl přijít o svoji rodinu. V. Havel si zase za své postoje odseděl 4 roky ve vězení.

Je možné, že se V. Havel nechal inspirovat T. G. Masarykem, již od mládí ho velmi obdivoval. To je patrné i z prezidentova prvního projevu z roku 1990, kdy vyzývá obyvatele naší země, aby se nebáli a následovali takovou politiku, kterou T. G. Masaryk založil právě na mravnosti. Mezi další jejich jednotný přístup patřil i názor na sebevraždy, který byl negativní.⁶⁴

Závěrečné porovnání

Z výše uvedeného vyplývá, že volba prezidenta ČR je daleko složitější, nežli byla dříve. Při volbě prezidenta ČSR, pokud se nedomluvily obě komory, tak stačil los. Kdežto nynější volba prezidenta se dělí na tři kola. Pokud prezident není zvolen ani v jednom kole, musí se konat volby nové, což je podstatně náročnější a složitější. Prezidentovo funkční období se zkrátilo ze 7 let na 5, ale věk se zvedl z 35 na 40 let. Co zůstalo stejné u obou období republik, tak je zvolení stejného prezidenta maximálně dvakrát po sobě. Pravomoc prezidenta zůstaly vesměs stejné, v podstatě jsou dnes více rozepsané. Jak T. G. Masaryk s E. Benešem tak i V. Havel

⁶⁴ SMĚŤÁK, Roman. Tomáš Garrigue Masaryk a Václav Havel a jejich pojetí demokracie, politiky a humanismu – pokus o srovnání. Olomouc, 2010. 52 s. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce PhDr. Petr Zima, Ph.D.

s V. Klausem byli odlišní. Rozdíl je zde hlavně ten, že prvorepublikoví prezidenti zastávali stejné teorie. V. Havel a V. Klaus nikoliv, měli odlišný postoj na evropskou integraci či demokracii. Rozdílů mezi V. Havlem a T. G. Masarykem se najde určitě spousty, každý žil v jiné době a měl různé názory, ale i přesto jejich ideje byly podobné. V. Havel se sice snažil pokračovat v teorii T. G. Masaryka, té však podle mínění některých politologů pořádně do hloubky nerozuměl. Co se týká pravomocí, tak každý z prezidentů je využíval hlavně k dosažení na určité posty někoho ze svých řad.

4. 1. 5 Vláda ČR

Vláda ČR představuje vrcholnou instituci moci výkonné. Tvoří ji předseda vlády, místopředsedové vlády a ministři. Zodpovídá se Poslanecké sněmovně. Vláda rozhoduje jako celek a pro přijetí určitého návrhu je zapotřebí nadpoloviční většiny všech jejích členů. Celkově se vystříдалo 11 vlád, z nichž pouze jedna byla tvořena jedinou stranou a to ČSSD M. Zemana. Další vlády byly tvořeny nejméně 3 politickými stranami a více. Viz následující tabulka.

Tab. č. 2 Přehled vlád ČR

Období	Předseda vlády	Zastoupení stran
7/1992 – 7/1996	V. Klaus	ODS, KDS, KDU-ČSL, ODA
7/1996 – 1/1998	V. Klaus	ODS, KDU-ČSL, ODA
1/1998 – 7/1998	J. Tošovský	ODS, KDU-ČSL, ODA, nestr.
7/1998 – 7/2002	M. Zeman	ČSSD
7/2002 – 8/2004	V. Špidla	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU
8/2004 – 4/2005	S. Gross	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU
4/2005 – 9/2006	J. Paroubek	ČSSD, KDU-ČSL, US-DEU
9/2006 – 10/2006	M. Topolánek	ODS, nestr.
1/2007 – 3/2009	M. Topolánek	ODS, KDU-ČSL, SZ
5/2009 – 7/2010	J. Fischer	nestr.
7/2010 – dodnes	P. Nečas	ODS, TOP 09, VV, BEZPP

Zdroj: Vlastní pracování na základě údajů Vlády České republiky [online]. [cit 2012-04-24]. <<http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad->

Sestavení vlády:

Prezident republiky jmenuje předsedy vlády a ostatní členy a pověří je vedením ministerstev nebo jiných úřadů. Poté, co je vláda jmenována, musí předstoupit do třiceti dnů před Poslaneckou sněmovnu a požádat ji o vyslovení důvěry. Jestliže ji vláda nezíská, nastane jmenování vlády nové. Pokud ani ta důvěru nezíská, navrhne předseda Poslanecké sněmovny prezidentovi republiky nového předsedu vlády. Když nastane situace, kdy Poslanecká sněmovna vysloví vládě nedůvěru, podá předseda vlády demisi do rukou prezidenta republiky. To se stalo osmé a deváté vládě M. Topolánka, kterým se nepodařilo získat důvěru Poslanecké sněmovny.

4. 1. 6 Vláda ČSR

Vláda ČSR byla tvořena předsedou vlády, náměstkem vlády a ministry. Zodpovídá se Poslanecké sněmovně. Vláda rozhoduje jako celek a k přijetí určitého návrhu je zapotřebí nadpoloviční většiny všech jejích členů. Jednotlivé vlády za První republiky byly výhradně koaliční a nikdy nebyla sestavena vláda jednobarevná, ani dvoubarevná. Nejméně se skládaly vlády ze tří politických stran. To vše bylo způsobeno různorodostí státu. Viz. následující tabulka

Tab. č. 3 Přehled vlád ČSR

Období	Předseda vlády	Zastoupení stran
10/1918 – 11/1918	T. G. Masaryk	-
11/1918 – 7/1919	K. Kramář	ČSD, ČSA, ČSDSD, ČSS, katol. str.
7/1919 – 5/1920	V. Tusar	ČSDSD, RSZML, ČSS
5/1920 – 9/1920	V. Tusar	ČSDSD, RSZML, ČSS
9/1920 – 9/1921	J. Černý	nestr.
9/1921 – 10/1922	E. Beneš	ČSDSD, ČSL, RSZML, ČSS, ČSND
10/1922 – 12/1925	A. Švehla	ČSDSD, ČSL, RSZML, ČSS, ČSND
12/1925 – 3/1926	A. Švehla	ČSDSD, ČSL, RSZML, ČSS, ČSND, Ž
3/1926 – 10/1926	J. Černý	nestr.
10/1926 – 2/1929	A. Švehla	ČSL, RSZML, BDL, HSLŠ, DCV, Ž, ČSND
2/1929 – 12/1929	F. Udržal	ČSL, RSZML, HSLŠ, ČSND, DCV, BDL, Ž
12/1929 – 10/1932	F. Udržal	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSND, ČSL, Ž, DSAP, BDL
10/1932 – 2/1934	J. Malypetr	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, ČSND, DSAP, BDL, nezáv.
2/1934 – 6/1935	J. Malypetr	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, DSAP, BDL, nezáv
6/1935 – 11/1935	J. Malypetr	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, Ž, DSAP, BDL, nezáv
11/1935 – 12/1935	M. Hodža	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, DSAP, BDL, nezáv
12/1935 – 7/1937	M. Hodža	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, Ž, DSAP, BDL, nezáv.
7/1937 – 9/1938	M. Hodža	RSZML, ČSDSD, ČSNS, ČSL, Ž, NJ, DSAP, BDL, nezáv.
9/1938 – 10/1938	J. Syrový	

Zdroj: Vlastní zpracování na základě údajů Vlády České republiky [online]. [cit 2012-04-24]. < <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/default.htm>>

Sestavení vlády:

Prezident republiky jmenoval předsedy vlády a ostatní členy a pověřil je vedením jednotlivých ministerstev. Po jmenování mohla vláda podat návrh Poslanecké sněmovně na vyslovení důvěry. Pokud Poslanecká sněmovna ji vyslovila nedůvěru,

vláda musela podat demisi do rukou prezidenta republiky.

V praxi to probíhalo tak, že pomocí koaličních dohod byly přiděleny jednotlivá ministerstva. Zde si jednotliví ministři dosazovali na vedoucí pozice své blízké lidi, kterým mohli věřit. Sice se zde vystřídalo celkem 8 vlád, úřednické nepočítaje, ministři se nestřídali. Např. E. Beneš se stal ministrem celkem desetkrát. Být ministrem znamenalo být velmi vlivným a váženým člověkem. Mnohem více než poslancem či senátorem. Každá strana se zaměřovala na určitá ministerstva, která jim dá se říct patřila po několik let. Např. agráři si drželi ministra vnitra či ministra obrany. Národní demokraté zase ministra financí a to hlavně díky tomu, že měla dobré styky s hospodářskými organizacemi a hlavně s Živnobankou. Socialistické strany se zaměřovaly na ministerstva, která byla velmi význačná v sociální politice státu. Jednalo se např. o ministra pro zásobování lidu či ministra veřejných prací.

Závěrečné porovnání

Podstatný rozdíl ve vládě není žádný. Dnes jsou místo náměstka vlády místopředsedové vlády. Princip zůstal stejný. Časté střídání vlád se netýkalo jen První republiky, ale i té naší. Tehdy se vystřídalo celkem 17 vlád, u nás zatím jen 11. Mohou za to časté neshody ve stranách, odlišné ideje, názory a zároveň i nesplnění slíbených podmínek či barevnost politického spektra apod. V ČSR tvořily vládu nejméně tři politické strany a víc. V ČR vznikla pouze jedna jednobarevná vláda a to menšinová vláda M. Zemana. Od té doby vládu tvořily nejméně 3 politické strany a více. Vláda ČSR se snažila si ponechat jednotlivá ministerstva, u vlád ČR to bylo složitější. Střídalo se zde mnoho ministrů. Nejdéle si udržovala jednotlivé posty ČSSD, např. ministra financí či ministra zemědělství apod.

4. 2 Volební systém

4. 2. 1 Volby do Parlamentu ČR

Podle zákona o volbách do Parlamentu ČR č. 247 z roku 1995 se do Parlamentu České republiky se volí na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva tajným hlasováním. Do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky se volí podle zásad poměrného zastoupení ve volebních krajích na území České republiky, do Senátu Parlamentu České republiky se volí podle zásad většinového systému.

V ČR platí vázané kandidátní listiny. Jedná se o listinu, ve které může volič označit více kandidátů, rozhoduje tím o struktuře volebních kandidátních listin.⁶⁵ „Mandáty do Poslanecké sněmovny jsou rozdělovány těm stranám, které na celostátní úrovni překročily hranici 5 % z celkového počtu platných odevzdaných hlasů ve volbách (tzv. „uzavírací klauzule“). Pro koalice politických stran platí následující pravidla: koalice dvou stran musí získat nejméně 10 % hlasů; koalice tří stran musí získat nejméně 15 % hlasů; koalice čtyř a více stran musí získat nejméně 20 % hlasů.“⁶⁶

Volby do Parlamentu České republiky vyhláší prezident republiky nejpozději 90 dnů před jejich konáním. Volby do Parlamentu České republiky se na území České republiky konají ve 2 dnech, kterými jsou pátek a sobota. Volit může občan České republiky, který dosáhl věku 18 let a je způsobilý k právním úkonům. Avšak volby nejsou povinné. To je ten nejhlavnější problém, proč lidé volit nechodí.

⁶⁵ ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. 1. Praha : Portál, s. r. o., 2002. 207 s. ISBN 80 – 7178 – 628 – 4, s. 155

⁶⁶MEJSTRÍKOVÁ Alena. Volby - jak na to. [online]. [cit 2012-04-08]. <<http://obcan.ecn.cz/index.shtml?w=u&x=132561>>

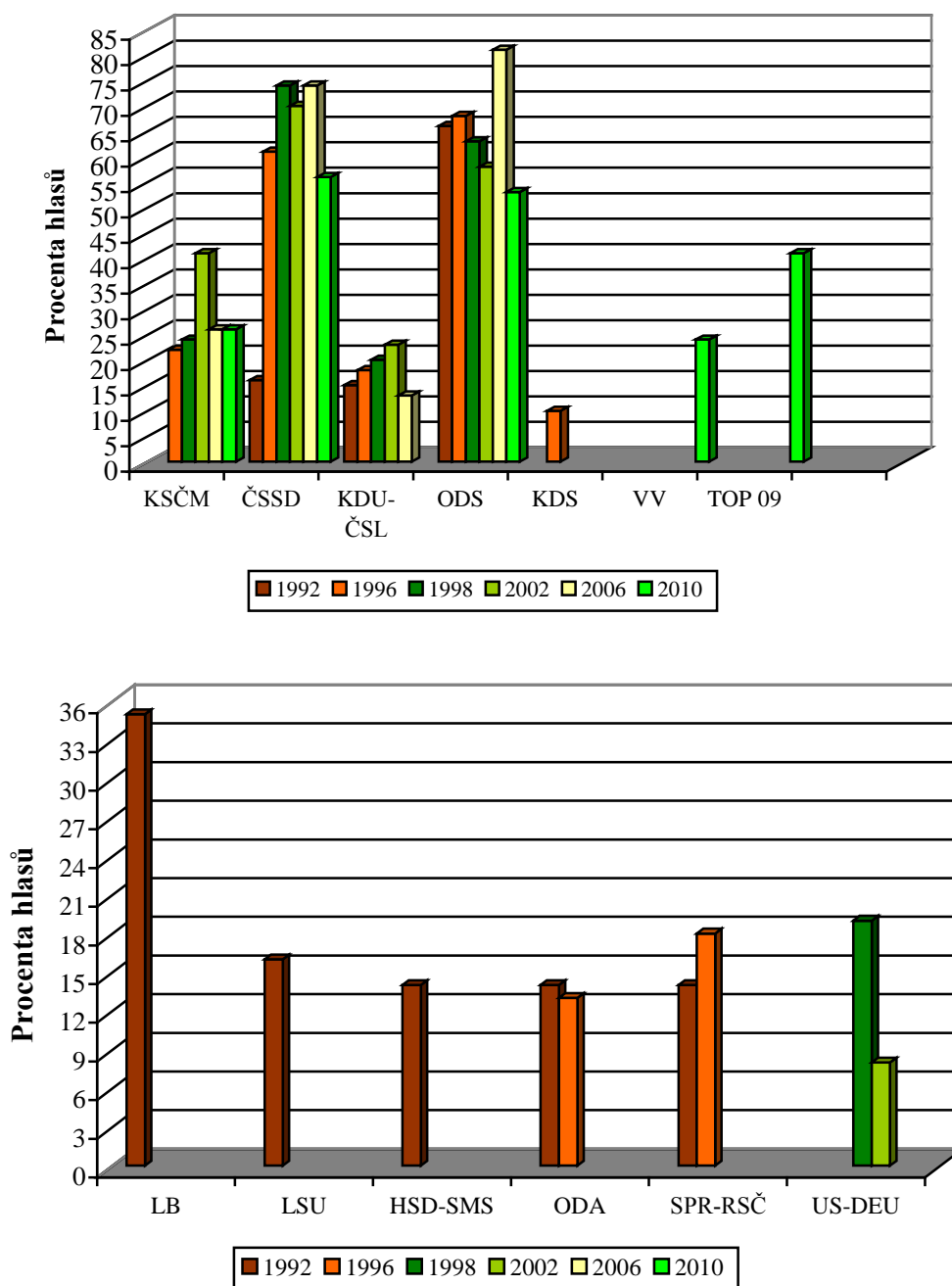
Tab. č. 4 Přehled účasti voličů do PS a Senátu v jednotlivých letech

	Poslanecká sněmovna	Senát	
		1. kolo	2. kolo
1992	85,08	-	-
1996	76,41	35,03	30,63
1998	74,03	42,37	20,36
2000	-	33,72	21,56
2002	58,00	24,10	32,54
2004	-	28,97	18,41
2006	64,47	42,09	20,73
2008	-	39,50	29,90
2010	62,60	44,60	24,60

Zdroj: Český statistický úřad. Přehled základních údajů o termínech voleb a volební účasti [online]. Poslední revize 5. 3. 2012 [cit 2012-04-08]. <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zakladni_udaje_o_terminech_voleb_a_volebni_ucasti>

Z tabulky je patrné, že účast oprávněných voličů ve volbách do Poslanecké sněmovny se neustále snižuje, za to ve volbách do Senátu se udržuje mezi 30 – 40 %. Rekordní účast byla pouze v roce 1992 při volbách do tehdy ještě České národní rady. Poté se účast snižovala do roku 2002, kdy byla volební účast nejnižší a to 58 %. Od roku 2006 se o něco zvýšila. V tomto roce došlo ke zlomové volební kampani, kde bylo podle A. Matuškové použito negativního marketingu a reklamy. Došlo ke konfliktu mezi ODS a ČSSD, z toho důvodu byla tato kampaň označována za agresivní a negativní. Za stále se snižující volební účast může celkově menší zájem o politické dění u nás, projevuje se zde apatie k politice a to se odráží nejen v politice, ale i v politicích samotných.

Graf č. 2 Přehled získaných hlasů jednotlivých stran do Poslanecké sněmovny za jednotlivé roky

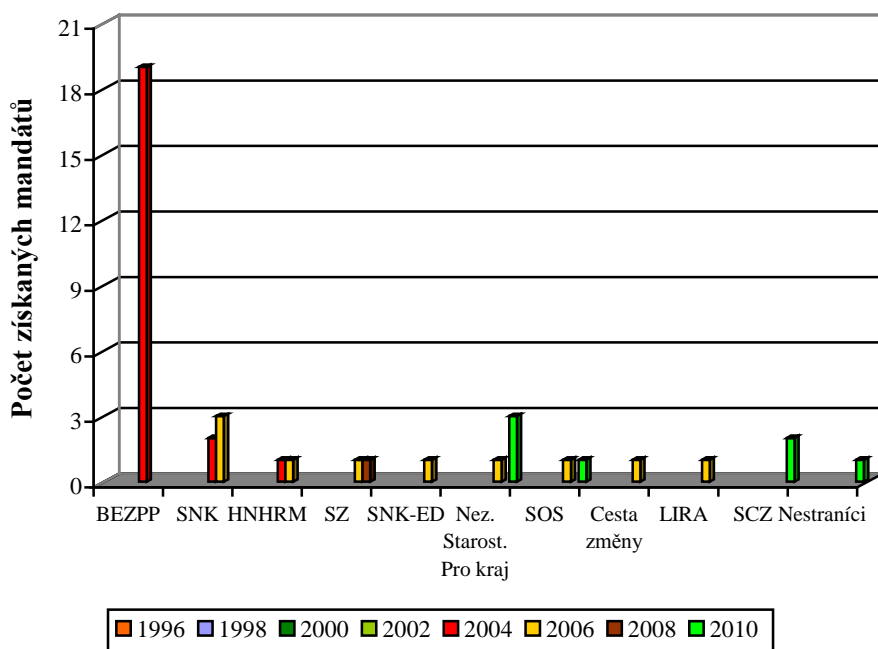
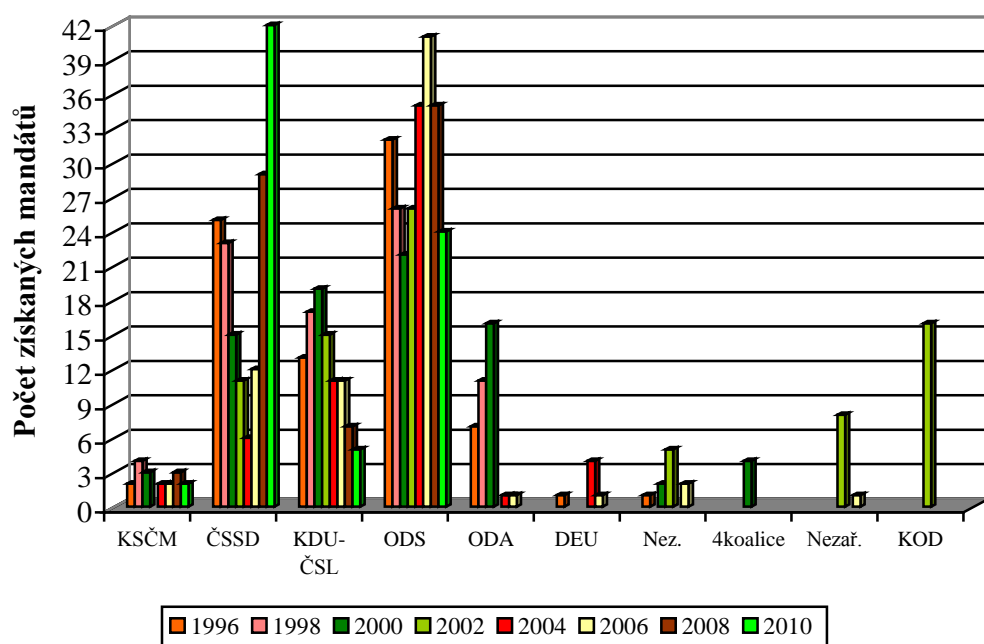

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů Českého statistického úřadu [online].
 Poslední revize 28. 10. 2006. [cit 2012-04-04]. <<http://www.czso.cz>>

Ve výše uvedené dvojici grafů jsou zobrazeny počty hlasů v procentech těch stran, které se dostaly do Poslanecké sněmovny. Od roku 1992 až do roku 2010 se v PS udržely ČSSD a ODS. Strany samotné jako LB, LSU, HSD-SMS nebo ODA, KDS se již do PS nedostaly, protože buď zanikly anebo se spojily s jinou stranou. KSČM uspěla v Poslanecké sněmovně po odpojení od LB. V roce 1992 a 1996 obdržela nejvíce hlasů ODS. O dva roky později nejlépe vyšla ČSSD. Taktéž to bylo i v dalších volbách v roce 2002. V roce 2006 ji těsně porazila ODS, která získala zatím nejvíce z hlasů celkem. V posledních volbách z roku 2010 se pořadí opět obrátilo. Těsně zvítězila ČSSD. Avšak celkově hlasů tento rok dostaly nejméně.

Následující dvojice grafů zobrazuje, kolik křesel do Senátu získaly jednotlivé strany. ČSSD, KDU-ČSL, KSČM (mimo rok 2002) a ODS jako jediné strany se drží v Senátu již od začátku. Co se týká počtu mandátů, kromě KSČM, získávaly tyto strany celkově i nejvíce mandátů. Nejvíce nových stran přibýlo v roce 2004 a v roce 2006. Ty se ale v Senátu na delší období neudržely.

Graf č. 3 Přehled získaných mandátů jednotlivých stran do Senátu za jednotlivé roky

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů Výsledků voleb ODS [online]. [cit 2012-04-04]. <<http://archiv.ods.cz/volby/vysledky.php#1996a>>

4. 2. 2 Volby do Národního shromáždění ČSR

Do Národního shromáždění se volilo na základě všeobecného, rovného, přímého práva tajným hlasováním podle zásad poměrného zastoupení. Volby se konaly vždy v neděli. Volby do NS za První republiky probíhaly celkem čtyřikrát a to v letech 1920, 1925, 1929 a 1935. Do PS volilo ve 22 volebních krajích a do Senátu ve 12.

To, co všechny sjednocovalo, tedy motiv tvoření států, se velmi brzy ztratil. Proto se v období První republiky objevovalo přes 60 stran, které se snažily dostat k moci. Jelikož nebyla zavedena omezovací klauzule pro vstup do PS, dostalo se sem i mnoho menších politických stran. Z toho důvodu byl nutný vznik více či méně stabilních koaličních vlád. Mandáty byly rozdělovány pomocí tzv. vázané kandidátky. To znamenalo, že volič hlasoval pro celou stranu, nemohl si vybrat pouze kandidáta. „Vázaná kandidátka na jednu stranu zpevňovala skladbu nejvyšších zákonodárných orgánů, umožňovala formování vládních koalic a opozičních bloků a utužovala disciplínu poslanců, na straně druhé to silně omezovalo reálnou sílu voličova hlasu a zvyšovalo závislost poslance na vedení politické strany.“⁶⁷

⁶⁷ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918-1938)*. 1. Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6. str. 102

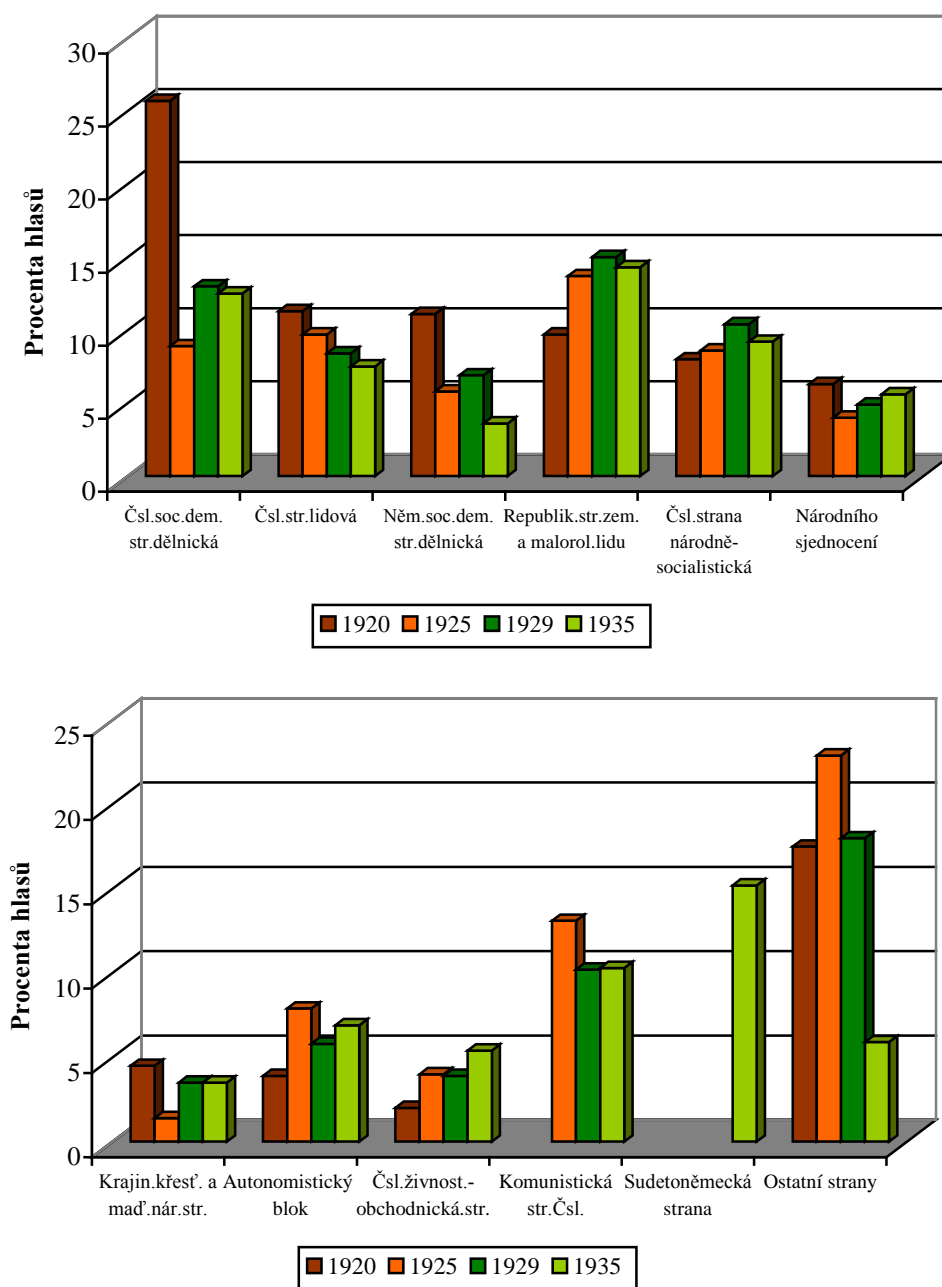
Za první republiky byla povinná volební účast. Volit mohl občan ČSR, který měl zde bydliště minimálně 3 měsíce a byl starší 21 let. Uvolnění byli takoví lidé, kteří byli starší 70 let, vojenské a policejní složky, nemocní či tělesně postižení anebo takoví, kterým byla soudem odejmuta svéprávnost a volební právo. Následující tabulka zobrazuje, kolik obyvatel bylo schopno se dostavit k volbám a zároveň i kolik se jich opravdu dostavilo. Je z ní zřejmé, že počet voličů rostl, a to proto, že volební účast byla povinná a při nedostavení se k nim, jim hrozila pokuta ve výši 20 – 50 K anebo jednodenní – jednoměsíční vězení.

Tab. č. 5 Počet oprávněných voličů a dostavených voličů – obyvatel nad 21 let v Československu

1920	6 917 956	3 412 452
1925	7 885 822	5 690 617
1929	8 183 462	7 384 979
1935	8 957 572	8 311 072

Zdroj: Český statistický úřad. Přehled výsledků voleb do Národního shromáždění v období 1920 - 1935 [online]. Datum publikování 28. 2. 2006, poslední revize 28. 10. 2006 [cit 2012-04-04]. <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/4219-06>>

Graf č. 4 Získané hlasy pro politické strany v letech 1920, 1925, 1929 a 1935 v Poslanecké sněmovně

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů Českého statistického úřadu [online].
 Poslední revize 28. 10. 2006. [cit 2012-04-04].
<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/4219-06>

Uvedená dvojice grafů zobrazuje, kolik procent hlasů získaly jednotlivé strany v jednotlivých letech. Téměř všechny strany, až na Sudetoněmeckou stranu, získaly každé volební období potřebné hlasy do Poslanecké sněmovny. Komunistická strana se do PS sněmovny dostala později kvůli svému pozdějšímu vzniku. Nejvíce hlasů obdržela Československá sociálně demokratická strana dělnická a to v roce 1920. Její prvenství se předpokládalo, ale zároveň bylo i překvapující a to díky tomu, kolik procent hlasů obdržela. To bylo ovšem naposledy. Od té doby se celkově počty získaných hlasů jednotlivých stran pohybovaly mezi 5 až 15%.

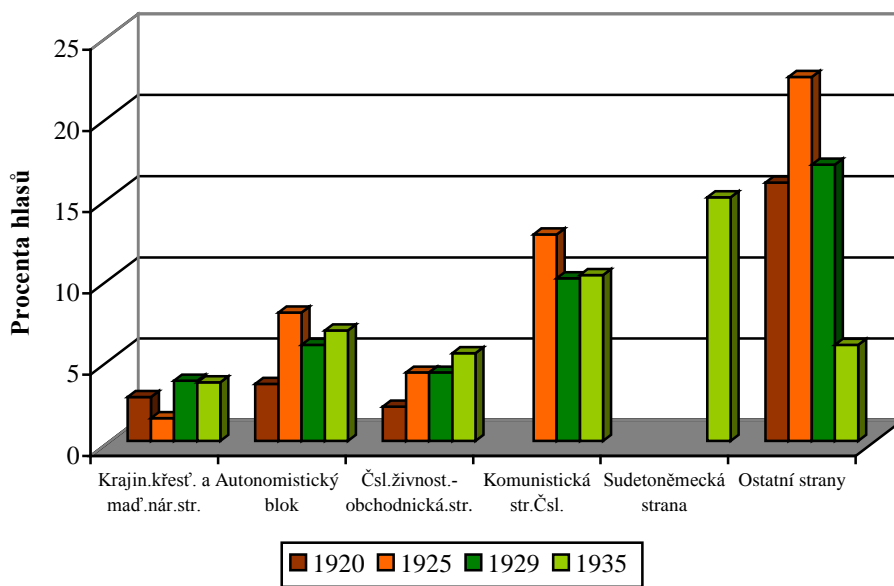
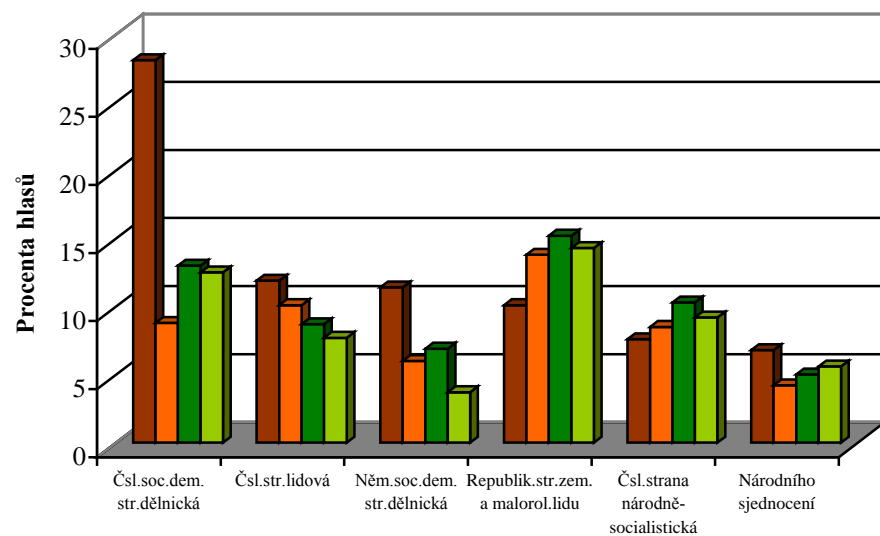
Při druhých volbách v roce 1925 nastala změna týkající se názorů voličů. Socialistické strany obdržely podstatně méně hlasů než minule, za to občanské strany získaly početní převahu. Agrární strana se umístila jako první a hned za ní následovala v těsné blízkosti KSČ.

Ve třetích volbách opět zvítězila strana agrární a to zejména díky tomu, že prosadila pozemkovou reformu. Opět nastala změna, která se týkala názoru voliče. Více procent hlasů získaly strany socialistické, kdežto komunisté byli značně oslabeni.

V posledních volbách jasně zvítězila Sudetoněmecká strana díky německému obyvatelstvu. Za ní byla strana agrární, která díky pravidlům přidělování mandátů, obdržela více mandátů v PS.

Také v následující dvojici grafů jsou zobrazeny získané hlasy pro politické strany v jednotlivých letech tentokrát do Senátu. I zde získaly téměř všechny strany, až na Sudetoněmeckou stranu, potřebné hlasy do Senátu. Největší počet hlasů obdržela opět Československá sociálně demokratická strana dělnická a to v roce 1920 – necelých 30 %. V roce 1925 obdržely přes 20 % ostatní strany. Nikdo jiný již tuto hranici nepřesáhl, počty obdržených hlasů jednotlivých stran se pohybovaly mezi 3 až 15 %.

Graf č. 5 Získané hlasy pro politické strany v letech 1920, 1925, 1929 a 1935 v Senátu

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů Českého statistického úřadu [online].

Poslední revize 28. 10. 2006. [cit 2012-04-04].

<<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/4219-06>>

Závěrečné porovnání

Změna nastala ve volbách do Senátu. Do obou komor Národního shromáždění se volilo podle zásad poměrného zastoupení, kdežto do horní komory Parlamentu ČR se volí podle zásad většinového zastoupení. Je zajímavé, že se volby do Národního shromáždění skoro ve všech případech, až na PS od roku 1929 - 1935, uskutečňovaly předčasně. Proto se dá říct, že délka poslancova či senátorova mandátu v politickém životě neměla až tak důležitý význam. Počet mandátů v Poslanecké sněmovně také klesl z 300 na 200 a v Senátu ze 150 na 81. Dalším rozdílem je den voleb. Dříve byla na to vyhrazena neděle, dnes se volby uskutečňují v pátek a v sobotu. Věk voličů je také rozdílný. V minulých dobách mohli obyvatelé volit od 21 let, nyní hranice klesla na 18 let. Za První republiky se strany v Poslanecké sněmovně a Senátu tolik neměnily jako dnes. Zůstávalo zde 9 stálých stejných stran po každých volbách. Patřily sem ČSDSD, ČSL, RSZML, ČSNS, NS, NSDSD, ČŽOS, AB A KKMNS. U nás jsou stále pouze 3 strany a to ODS, ČSSD a KSČM, která v roce 1992 nekandidovala. ODS je stranou novou, která vznikla z Občanského fóra, kdežto ČSSD má dlouhou tradici, vycházející již z ČSDSD. Dalšími stranami, které mají dlouhou tradici, jsou KDU-ČSL, která vychází právě z ČSL a KSČM, vycházející z KSČ. Neustále se objevují strany nové, ale ty se dlouho neudrží. Příkladem může být Strana zelených nebo i nynější Věci veřejné. Ty v posledních volbách obdržely coby nová strana nejvíce hlasů ze všech nových stran, které kdy kandidovaly. Však po posledním skandálu, kdy údajně ministr dopravy V. Bárta poskytoval bezúročné půjčky svým stranickým bývalým kolegům, se jejich prestiž velmi snížila. A to, jestli se zde udrží do konce volebního období, není jisté. V. Bárta byl však za to nepravomocně podmíněně odsouzen a ukázalo se, že hlavním podvodníkem byl J. Škárka.

4. 3 Měnová politika tehdy a teď

Jednou z nejvýznamnějších osobností Národní demokracie se stal A. Rašín, který byl zcela nenahraditelným. V roce 1918 získal místo ministra financí. Ve volbách v roce 1919 však s národními demokraty neuspěl, ale díky svému postu ministra financí, si dosadil některé své kolegy do přednějších funkcí ve správě, pomocí kterých mohl ovlivnit i nadále hospodářskou politiku i po svém odchodu. Snažil se prosazovat deflační politiku a tlumit i vládní výdaje. Opíral se o prvotřídní odborníky, mezi které patřili ředitelé tehdejší největší banky - Živnobanky, J. Preiss a A. Tille, dále ředitel

pražské Městské spořitelny V. Pospíšil. Posláním A. Rašina bylo provést měnovou reformu, z důvodu zásobování obyvatel, které zapříčinily stávky průmyslu a zemědělství, které nefungovalo a kvůli celkové finanční nejistotě. Řídil se heslem „šetřit a vyrábět“, což znamenalo jakýsi návod k tomu, jak zotavit zničený stát.⁶⁸

Pan F. Vencovský v knize Vzestupy a propady československé koruny uvádí, že pro A. Rašina byla hlavním stavebním kamenem pro úspěšnou hospodářskou politiku za První republiky silná měna. K tomu, aby toho docílil, se zaměřil na tři základní body:

- Stvoření jednotné československé měny, která by byla uvolněná od rakousko-uherské měny.
- Zhodnocení nové měny tak, aby se zvýšila vnitřní i zahraniční kupní síla.
- Ustálení kvality československé měny.

V Rašínově díle „Můj finanční plán“ je ujasněn celkový průběh reformy, založený na několika základních krocích a to:

- „Odpoutání našich bankovek od bankovek rakousko-uherské banky.
- Zmenšení oběhu bankovek nuceným zadržením části oběhu.
- Stanovení přípustného oběhu, zamezení přímých i nepřímých půjček státu
- v bankovkách, převzetí cedulového bankovníctví.
- Stažení valut, domácích i cizích kovových peněz, pro obchod se zahraničím a pro vytvoření kovového pokladu.
- Rychlé zachycení jmění, zvláště movitého, provedením soupisu majetku jako příprava pro majetkové daně.
- Docílení aktivního rozpočtu novými daněmi a zvýšením starých.
- Majetkovou daní měly být státovky staženy z oběhu úplně, za současného zřízení cedulové banky, která by vydávala platidla plně bankovně krytá, buď v korunové nebo v jiné měně, buď s oběhem nuceným, nebo bez něho dle stavu trhu a hospodářských poměrů.“⁶⁹

⁶⁸Zlatý fond. A. Rašín - Můj finanční plán. [online]. [cit 2012-04-13]. <www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0014.htm>

⁶⁹Zlatý fond. A. Rašín - Můj finanční plán. [online]. [cit 2012-04-11]. <www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0014.htm>

Jelikož po první světové válce existovalo mnoho vytištěných peněz v oběhu, bylo nutné je stáhnout, tzv. zamrazit ve formě nuceného vkladu. Z tohoto důvodu A. Rašín provedl tuto reformu v utajení. Požadoval stáhnutí 80 % peněz z oběhu, NS mu však schválilo pouze 50 %. Tato reforma však proběhla úspěšně. Cílem jeho reformy bylo zvýšení chybějících peněz úvěrovými penězi. To znamenalo, že se začaly vydávat bankovky, které byly kryty obchodními směnkami.

V roce 1922, kdy se stal opět ministrem financí, sahá znovu na deflační politiku, která se ujala i po jeho smrti. Kurz koruny a její kupní síla se začaly rychle zvyšovat. Její zvyšování způsobilo snížení platů a cen. To vedlo k propouštění zaměstnanců a sním i zvyšování nezaměstnaných a zavírání závodů. O pár let později se z toho země vzpamatovala a počet nezaměstnaných opět klesl.

Z výše uvedeného článku jasně vyplývá, že deflační politika A. Rašína byla pro naši zemi velmi úspěšná, ač se to nestává. V dnešní době by toto zavedení bylo velmi riskantní. Pojem deflace znamená snižování množství peněz v oběhu, které vedou ke snížení cen. To může vzniknout např. tím, že komerční banky začnou stále více peněz zadržovat v trezoru. Když se začnou snižovat ceny, lidé začnou vyčkávat až bude ještě levněji. Tím pádem se podniky dostávají do ztrát a jsou nuceni buď pouze snížit stavy zaměstnanců, snížit jim mzdy anebo zavřít podnik úplně. Nezaměstnaní budou muset začít spořit. Bankám přestanou lidé splácet úvěry a ty začnou bankrotovat a lidé si již nebudou moci vyzvednout svoje úspory, jelikož ty budou zablokované.⁷⁰

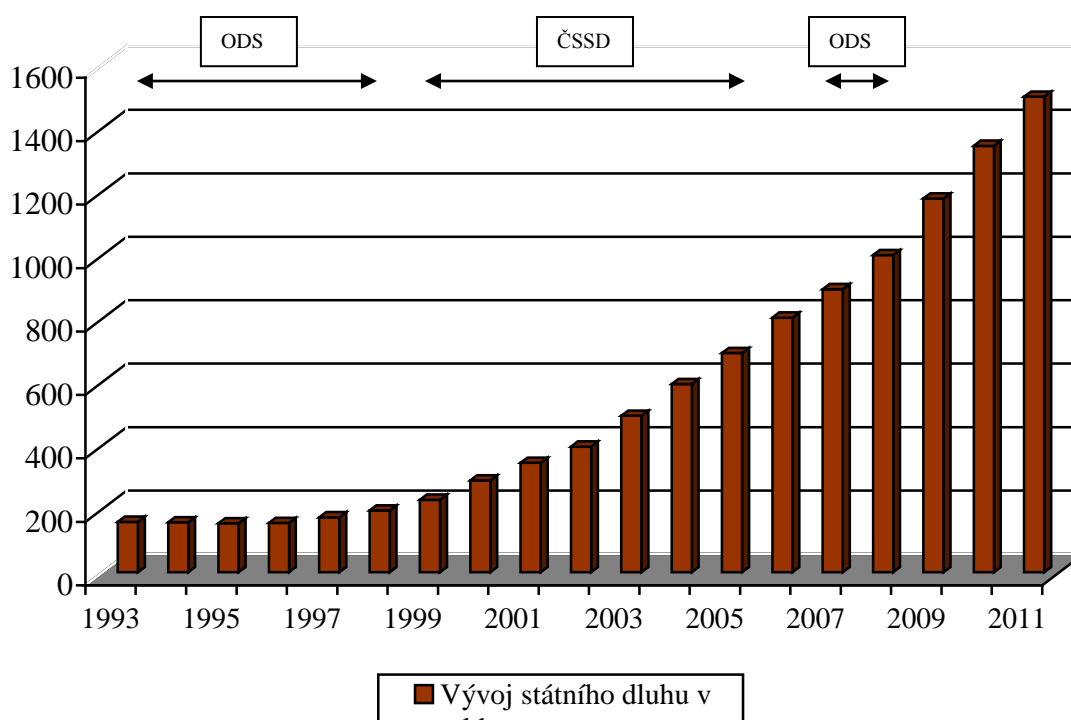
A. Rašín byl velmi výjimečným mužem ve finančnictvím. Byl schopen odříkání si luxusu apod. Naši politici by si z něj měli brát příklad. Těchto lidí je v dnešní době velmi málo. To se vše podílí i na vývoji státního dluhu ČR. Když se vlády chopila levice, docházelo k většímu zadlužování. Je to z toho důvodu, že levice je orientovaná na sociální politiku, která má mnohem větší výdaje, které vedou k zadlužení republiky.

Během celé éry naší země byla u moci po dobu sedmi let taková vláda, které by se

⁷⁰ HANNICH, Günter. *Deflace – utajené nebezpečí*. 2. Praha : Earth save, 2009. 151 s. ISBN 978-80-86916-04-0. str. 15 – 60

dalo říkat pravicová a po dalších sedmi let zase vláda levice. Pouze v letech 1998, 2006 a 2009 nelze jasně definovat o kterou vládu se jednalo, a to z toho důvodu, že to byla buď vláda úředníků anebo vláda pravice i levice zároveň. Zatímco podle statistik za sedmileté vlády pravice vzrostl státní dluh v průměru o 4,3 %, za vlády levice byl jeho vzrůst v průměru o 19,9 %, viz. následující graf. Z tohoto jasně vyplývá, že výše státního dluhu je silně spojena i s politickým zaměřením vlády. Vláda ČSSD se podílela velkou měrou na zvýšení státního dluhu než-li ODS. To neznamená, že ODS na tom nenese taky svoji vinu. Je zřejmé, že ODS s ČSSD pracují společně např. v otázkách, týkajících se veřejné zprávy.

Graf č. 6 Vývoj státního dluhu v ČR

Pramen: Vlastní zpracování na základě údajů z Ministerstva financí [online]. [cit 2012-04-20]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/str_vyvoj_sd.html>

Je škoda, že se na nynější politickou scénu nedostávají lidé jako byl např. A. Rašín - zodpovědný a skromný. Od nynější výše státního dluhu nás může zachránit zázrak anebo člověk jemu podobný, který by věděl, jak patřičně zacházet se svěřenými státními penězi, ovšem nyní by mu deflační politika schválena nebyla. V některých

věcech bychom se mohli učit my od něj. Např. hlavně ve věcech slušnosti. V nějakých zase politici té doby od nás. Každá ta doba má svoje pozitiva i negativa, ale dle mého názoru za První republiky brali politici svoji práci poctivěji a vážněji. I v otázkách demokracie. Většině z nich jim na novém rodícím se státě záleželo, záleželo na demokracii, se kterou přišel T. G. Masaryk a se kterou založil První republiku Československa.

5 Závěr

Cílem této práce bylo porovnání politických systémů ČSR a ČR. Zaměřila jsem se na porovnání institucí, zejména jejich pravomocí, voleb a finanční politiky.

Na základě prostudování jednotlivých materiálů jsem dospěla k tomu názoru, že pravomoce těchto institucí se v podstatě nezměnily. U většiny z nich byly pouze více rozepsané. Za První republiky nebyly dodržovány délky poslaneckých (pouze při předposledních volbách dodrženy byly) či senátorských mandátů. Co se týče Senátu i nyní funguje jako pojistka Poslanecké sněmovny, s velmi omezenými pravomocemi. Zásadním rozdílem mezi hlavou státu ČSR a ČR byly jejich ideje a osobnosti jako takové. Jediné, co spojovalo všechny 4 prezidenty bylo dosazování svých blízkých na jednotlivé posty.

Ve volebních výsledcích do Parlamentu ČR a do Národního shromáždění ČSR stojí za zamyšlení stálá účast stejných politických stran. Zatímco za První republiky se v Poslanecké sněmovně objevovaly téměř stejné strany, v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR zůstávají stále pouze 4 strany. Rozdíl je i v účasti voličů. Za První republiky byla tato účast povinná, proto byla vysoká. Nyní se pohybuje na hranici 60 % a je ovlivněna zejména nedůvěrou občanů k předvolebním slibům.

Pro mě asi největší osobností je postava pravicového A. Rašína, který se velmi zasloužil o znovunastartování hospodářské politiky. V porovnání s nynější pravíci byla minulá více zásadovější. Ale i přesto ta nynější hospodaří se státními penězi mnohem lépe než-li levice, což svědčí i o výši dnešního státního schodku, jehož zvýšení za vlády pravice nebylo tak razantní jako za vlády levice.

Politika první republiky a té dnešní je velmi podobná. Český národ je prostě nepoučitelný. Proč nebrat z historie to, co se jednoznačně osvědčilo. Lži, úplatky, korupce – to jsou skandály a aféry, které hýbou naší politickou scénou. Občané jsou znechuceni a politici do poslední chvíle zapírají a s andělskou tváří se snaží udržet u toho svého tzv. korytka co nejdéle. I v tomto se doba vůbec nezměnila. I pan prezident občas dá najevo svůj nesouhlas k politické situaci. Úplně posledním krokem při řešení krize tenkrát i nyní je demise. Samozřejmě, že se všichni snaží to tak nějak

ustát. Tohle všechno je bohužel dáno naší mentalitou a politickou kulturou našeho národa. Spoustě chyb se dalo zabránit, jsou tu zkušenosti a my jen doufáme, že se je někdo někdy pokusí využít.

Co napsat na závěr? První republika nastavila politická pravidla na fungování systému naší země. Byly doby, kdy každý Čech, jako jeden muž, si považoval za čest, jít a bojovat za naši krásnou zemi. Bohužel toto je již dávno minulost. Obyčejný český člověk je dnešní situací v politice tak znechucen, že ztratil veškerou naději. Pokud dojde ke zlepšení situace, nebude to otázka dnů, měsíců ani let nýbrž desítek let.

6 Seznam použité literatury

Monografie

BALÍK, Stanislav , et. al. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 1. Brno : Masarykova univerzita, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X

BARTOŠ, Josef , et. al. *Československo 1918-1938*. 1. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. 156 s. ISBN 80-244-0267-X

CESAR, Jaroslav. *Mnichov 1938*. 1. Praha : Melantrich, 1978. 159 s.

ČADA, Václav. *Rok 1918*. 1. Bratislava : Obzor, 1988. 367 s.

HANNICH, Günter. *Deflace – utajené nebezpečí*. 2. Praha : Earth save, 2009. 151 s. ISBN 978-80-86916-04-0

HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 80-235-0047-3

CHYTILEK, Roman , et. al. *Volební systémy*. 2. Praha : Portál, 2009. 376 s. ISBN 978-80-7367-548-6

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře první republiky (1918-1938)*. 1. Praha : Libri, 2000. 571 s. ISBN 80-7277-027-6

KÁRNÍK, Zdeněk. *Malé dějiny československé (1867-1939)*. 1. Praha : Dokořán, 2008. 504 s. ISBN 978-80-7363-146-8

KLIMEK, Antonín. *Velké dějiny zemí Koruny české XIII*. 1. Praha : Paseka, 2001. 822 s. ISBN 80-7185-328-3

KOHÁK, Erazim. *Průvodce po demokracii*. 2. Praha : Sociologické nakladatelství, 2002. 160 s. ISBN 80-86429-03-2

KOVÁČ, Dušan. *O československé zahraniční politice, 1918-1948*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 1982. 127 s.

MALÍŘ, Jiří , et. al. *Politické strany 1861-1938 : Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a v Československu*. 1. Brno : Doplněk, 2005. 271 s. ISBN 80-7239-178-X

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Úvod do současné politologie*. 1. Praha : Portál, s. r. o., 2002. 207 s. ISBN 80-7178-628-4

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. 2. Praha : Portál, s. r. o., 2006. 304 s. ISBN: 80-7367-177-8

VENCOVSKÝ, František. *Vzestupy a propady československé koruny*. 1. Praha : Oeconomica, 2003. 248 s. ISBN 80-245-0497-9

SMĚTÁK, Roman. *Tomáš Garrigue Masaryk a Václav Havel a jejich pojetí demokracie, politiky a humanismu – pokus o srovnání*. Olomouc, 2010. 52 s. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta pedagogická. Vedoucí práce PhDr. Petr Zima, Ph.D.

ŠIMÁNKOVÁ, Eva. *Stranický systém v Československu 1918-1938 a vliv volebního systému na jeho podobu*. Jihlava, 2008. 79 s., Magisterská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce Mgr. Jakub Šedo, Ph.D.

Články v odborných periodických

LUSTIGOVÁ, Martina. *Jaká byla politika první republiky*. Nový Polygon [online]. 2005, č. 4 [cit 2012-04-16]. Dostupné na <http://svedomi.cz/aktuality/a2005/npol_0504_politika_1rep.htm>. s. 56-61. ISSN 1660-1386

Internetové zdroje

ČESKÁ STRANA NÁRODNĚ SOCIÁLNÍ. Historie ČSNS [online]. [cit 2011-12-14]. <<http://www.csns.cz/novinka.php?cln=52>>

Český statistický úřad [online]. [cit 2012-4-4]. <<http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/p/4219-06>>

Český statistický úřad. Přehled Základní údaje o termínech voleb a volební účasti [online]. [cit 2012-04-08]. <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zakladni_udaje_o_terminech_voleb_a_volebni_ucasti>

FRONTA.CZ. Národní obec fašistická. [online]. [cit 2011-12-14]. <<http://www.fronta.cz/foto/narodni-obec-fasisticka>>

KOUCKÝ, Jan. S přímou volbou prezidenta zrušme i Senát. [online]. [cit 2012-04-24]. <<http://jankoucky.blog.idnes.cz/c/236387/S-primou-volbou-prezidenta-zrusme-i-Senat.html>>

MACHÁČEK, David. ŠÍDLO, Jindřich. Milosti: věčný problém Václava Havla. [online]. [cit 2011-04-24]. <<http://www.svet.czsk.net/clanky/cr/havelmilosti.html>>

MINISTERSTVO FINANČÍ. Období první republiky 1919 – 1938 [online]. [cit 2011-10-29]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Obdobi_prvni_republiky_1918-1938.pdf>

Ministerstvo financí [online]. [cit 2012-04-20]. <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/str_vyvoj_sd.html>

Národní liga [online]. 10.8.2005, 28.2.2008 [cit 2011-12-14]. <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=389943&title=N%E1rodn%ED%20liga>

NÁRODNÍ SJEDNOCENÍ. Historie Národního sjednocení. [online]. [cit 2011-12-14].
<<http://www.narodnisjednoceni.cz/historie.html>>

PRAŽSKÝ HRAD. Edvard Beneš [online]. [cit 2011-12-02].
<<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/edvard-benes.shtml>>

STĚCH, Milan. 15 let českého senátu. [online]. [cit 2012-04-06].
<http://www.senat.cz/zajimavosti/15_let_ceskeho_senatu.pdf>

VLČEK Tomáš. Agrární strana [online]. [cit 2011-12-14].
<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_agrarni.php>

VLČEK Tomáš. Československá strana lidová [online]. [cit 2011-12-14].
<http://www.totalita.cz/vysvetlivky/s_csl.php>

Výsledky voleb ODS [online]. [cit 2012-04-04].
<<http://archiv.ods.cz/volby/vysledky.php#1996a>>

Zlatý fond. A. Rašín - Můj finanční plán. [online]. [cit 2012-04-11].
<www.econlib.cz/zlatyfond/html/zf0014.htm>

Seznam právních předpisů

Sbírka zákonů a nařízení státu československého 1920, zákon č. 123.

Sbírka zákonů a nařízení státu České republiky 1992, zákon č. 1.

Seznam tabulek a grafů

Tab. č. 1 Revoluční Národní shromáždění	14
Tab. č. 2 Přehled vlád ČR.....	43
Tab. č. 3 Přehled vlád ČSR.....	45
Tab. č. 4 Přehled účasti voličů do ps a senátu v jednotlivých letech.....	48
Tab. č. 5 Počet oprávněných voličů a dostavených voličů – obyvatel nad 21 let v Československu	53
Graf č. 1 Popularita českých politiků	36
Graf č. 2 Přehled získaných hlasů jednotlivých stran do Poslanecké sněmovny za jednotlivé roky.....	49
Graf č. 3 Přehled získaných mandátů jednotlivých stran do Senátu za jednotlivé roky.....	51
Graf č. 4 Získané hlasy pro politické strany v letech 1920, 1925, 1929 a 1935 v Poslanecké sněmovně	54
Graf č. 5 Získané hlasy pro politické strany v letech 1920, 1925, 1929 a 1935 do Senátu.	56
Graf č. 6 Vývoj státního dluhu v ČR.....	60

Seznam použitých zkratk

- AB – Autonomistický blok
BDL – Německý svaz zemědělců
BEZPP – Bez politické příslušnosti
ČNB – Česká národní banka
ČR – Česká republika
ČSDSD – Československá sociálně demokratická strana dělnická
ČSL – Československá strana lidová
ČSND – Československá národní demokracie
ČSNS – Československá strana národně socialistická
ČSR – Československá republika
ČSSD – Česká strana sociálně demokratická
DCV – Německá křesťansko sociální strana lidová
DEU – Demokratická unie
DNSAP – Německá dělnická strana nacionálně socialistická
DSAP – Německá sociálně demokratická strana dělnická v ČSR
HNHRM – Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst
HSD - SMS – Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko
HSLS – Hlinkova slovenská ľudová strana
KDS – Křesťansko demokratická strana
KDU – ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KKMNS – Krajin. křesťanská maďarská národní strana
KOD – Klub otevřené demokracie
KSČ – Komunistická strana Československa
KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy
LB – Levý blok
LIRA – Liberálové
LSU – Liberálně sociální unie
NEZ. – Nezávislí
NEZAŘ. – Nezařazení
NOF – Národní obec fašistická
NS – Národní shromáždění
NS – Národní sjednocení

NVČ – Národní výbor Československa
ODA – Občanská demokratická aliance
ODS – Občanská demokratická strana
PS – Poslanecká sněmovna
RNS – Revoluční národní shromáždění
RSZML – Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu
SCZ – Severočeši.cz
SNK – Sdružení nezávislých kandidátů
SNK – ED – Evropští demokraté
SOS – Strana pro otevřenou společnost
SPR – RSC – Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
SSSR – Svaz sovětských a socialistických republik
SZ – Strana zelených
TOP 09 – Tradice, odpovědnost, prosperita
US – DEU – Unie svobody – Demokratická unie
VV – Věci veřejné
Ž – Československá živnostensko – obchodnická strana středostavovská

7 Přílohy

Tab. č. 6 První volební období Národního shromáždění – volby 1920

	Poslanecká sněmovna: 281	Senát: 150
Československá strana agrární	74	41
Rep. strana čs. venkova	40	14
Československá strana socialistická	24	10
Československá strana soc. prac. lidu	3	-
Československá strana lidová	33	24
Maďarská koalice	6	3
Maďarsko – německá soc. demokracie	4	-
Německá sociální demokracie	31	16
Německá agrární strana	13	7
Německá národní strana	12	6
Německá křesťansko – soc. lid. strana	9	4
Německá nár. soc. strana dělnická	5	2
Německá dem. strana svobodomyšlná	2	2
Ostatní	-	8
Strana národně demokratická	19	10
Středostavovsko – živnostenská strana	6	3

Zdroj: HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938*. 1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473, str. 37 - 39

Tab. č. 7 Druhé volební období Národního shromáždění – volby 1925

	Poslanecká sněmovna: 281	Senát: 150
Československá sociální demokracie	29	14
Rep. strana čs. venkova	45	23
Československá národně soc. strana	28	14
ČSL	31	16
Čs. živ. – obch. strana	13	6
KSČ	41	20
Maďarská kř. soc. strana	4	2
Mimo kluby	2	-
Národní demokratická strana	13	7
Německá sociální demokracie	17	9
Německá národní strana	10	5
Německá křesťansko – soc. lid. strana	13	7
Německá nár. soc. strana dělnická	7	3
Německý svaz zemědělců	24	12
Slovenská ľudová strana	23	12
Strana národně demokratická	19	10
Středostavovsko – živnostenská strana	6	3

Zdroj: HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938.*

1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473, str. 37 - 39

Tab. č. 8 Třetí volební období Národního shromáždění – volby 1929

	Poslanecká sněmovna: 281	Senát: 150
Československá sociální demokracie	39	20
Rep. strana čs. venkova	46	24
Československá národně soc. strana	32	16
ČSL	25	13
Čs. živ. – obch. strana	12	6
Čs. nár. dem. strana	15	8
Hlinkova sl. strana ľudová	19	9
KSČ	30	15
Maďarskoněmecká koalice	9	6
Německá sociální demokracie	21	11
Něm. nár. str. + sudetský zemský svaz	7	-
Německá křesťansko – soc. lid. strana	14	8
Německá nár. soc. strana dělnická	8	4
Něm. volební souručenství	16	9
Polské a židovské sdružení	4	-

Zdroj: HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938.*

1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473, str. 37 - 39

Tab. č. 9 Čtvrté volební období Národního shromáždění – volby 1935

	Poslanecká sněmovna: 281	Senát: 150
Autonomistický blok	22	11
Československá sociální demokracie	38	20
Československá národně soc. strana	28	14
ČSL	22	11
Čs. živ. – obch. strana	17	8
KSČ	30	16
Maďarskoněmecká koalice	9	6
Národní obec fašistická	6	-
Národní sjednocení	17	9
Německá křesťansko – soc. lid. strana	6	3
Německá sociální demokracie	11	6
Německý svaz zemědělců	5	-
Rep. strana čs. venkova	45	23
Strana sudetoněmecká	44	23

Zdroj: HONAJZER, Jiří. *Vznik a rozpad vládních koalic v Československu v letech 1918-1938.*

1. Praha : Orbis, 1995. 54 s. ISBN 8023500473, str. 37 - 39